

PRZYPISYWANIE POZIOMU PRK DO KWALIFIKACJI

Wydanie
II

Warszawa 2020

Przypisywanie poziomu PRK do kwalifikacji

Autorzy:

dr Gabriela Ziewiec-Skokowska
Wojciech Stęchły
dr Emilia Danowska-Florczyk
Agnieszka Marszałek
dr Stanisław Sławiński

Instytut Badań Edukacyjnych

ul. Górczewska 8
Warszawa
tel. +48 22 241 71 00
www.ibe.edu.pl

ISBN 978-83-66612-53-2

© Copyright by: Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2020

Wydanie II zaktualizowane

Materiał opracowano w ramach projektu *Wspieranie realizacji II etapu wdrażania Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji na poziomie administracji centralnej oraz instytucji nadających kwalifikacje i zapewniających jakość nadawania kwalifikacji*

Egzemplarz bezpłatny

Spis treści

Wstęp	5
Wprowadzenie	7
1. Poziomy kwalifikacji pełnych	9
2. Określanie poziomu PRK kwalifikacji cząstkowych	11
2.1. Zespół ekspertów.....	12
2.2. Kwalifikacje rynkowe.....	13
2.3. Kwalifikacje uregulowane.....	14
2.4. Kwalifikacje potwierdzone dyplomami mistrza i świadectwami czeladniczymi, kwalifikacje nadawane po ukończeniu kursów, szkoleń i innych form kształcenia przez uczelnie.....	15
2.5. Kwalifikacje wyodrębnione w zawodach szkolnych.....	15
2.6. Kwalifikacje nadawane po ukończeniu studiów podyplomowych.....	15
3. Etapy pracy zespołu ekspertów przygotowujących rekomendację	17
3.1. Analiza informacji o kwalifikacji – praca indywidualna.....	18
3.2. Wypracowanie wspólnej tabeli zgodności i wybór efektów o kluczowym znaczeniu.....	21
3.3. Opracowanie rekomendacji.....	22
4. Aneksy	23
4.1. Kodowanie deskryptorów charakterystyk poziomów PRK.....	24
4.2. Wybrane przepisy dotyczące przypisywania poziomu.....	27
4.3. Wybrane informacje o poziomach PRK przypisanych do kwalifikacji pełnych i cząstkowych włączonych do ZSK.....	29
4.4. Schemat rekomendacji.....	32
4.5. Schemat tabeli zgodności.....	33
4.6. Przykładowe rekomendacje z tabelami zgodności.....	35

Wstęp

Zasady przypisywania poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji (PRK) do kwalifikacji zostały określone w ustawie o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (ZSK)¹. Poziom PRK ułatwia porównywanie między sobą kwalifikacji włączonych do ZSK. Zwiększa też rozpoznawalność i czytelność kwalifikacji na rynku pracy. W publikacji omówiono sposób przypisywania poziomu PRK do kwalifikacji pełnych i częściowych. Tekst został przygotowany przede wszystkim z myślą o członkach zespołów ekspertów dokonujących porównania efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji z charakterystykami poziomów PRK². Może być przydatny osobom, które organizują prace ekspertów, tj. pracownikom poszczególnych ministerstw, uczelni.

Materiał bazuje na rezultatach projektu „Opracowanie założeń merytorycznych i instytucjonalnych wdrażania krajowych ram kwalifikacji i krajowego rejestru kwalifikacji na rzecz uczenia się przez całe życie”³. W publikacji uwzględniono także doświadczenia zebrane w pierwszych latach wdrażania Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.

Tekst uzupełniają aneksy. Przedstawiają one m.in. wybrane przepisy dotyczące przypisywania poziomu PRK do kwalifikacji, schemat rekomendacji wraz z tabelą zgodności, a także przykłady dokumentów wypracowanych przez zespoły ekspertów dla kwalifikacji, które są już włączone do ZSK.

---

¹ Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 roku o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (Dz.U. z 2020 r. poz. 226).

² Zob. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 sierpnia 2016 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać eksperci powoływani do zespołu ekspertów, trybu powoływania ekspertów oraz procedury porównywania efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji z charakterystykami poziomów Polskiej Ramy Kwalifikacji.

³ Projekt systemowy realizowany przez Instytut Badań Edukacyjnych w latach 2010–2015 na zlecenie Ministerstwa Edukacji Narodowej współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

Wprowadzenie

Polska Rama Kwalifikacji integruje różne podsystemy kwalifikacji w ramach Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji. Każda kwalifikacja włączona do ZSK musi mieć przypisany poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji (PRK) i Europejskiej Ramy Kwalifikacji (ERK). Informacja o poziomie kwalifikacji ułatwia porównywanie między sobą kwalifikacji uzyskiwanych w Polsce, a także porównywanie polskich kwalifikacji z kwalifikacjami nadawanymi w innych krajach⁴.

Poziomy PRK kwalifikacji pełnych wskazuje ustawa o ZSK⁵. Przypisywanie poziomu PRK do różnych rodzajów kwalifikacji częściowych (kwalifikacji nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych, kwalifikacji uregulowanych, kwalifikacji rynkowych) włączanych do ZSK odbywa się według zasad określonych w ustawie. Zasady te są ważnym czynnikiem zwiększającym wiarygodność i przejrzystość kwalifikacji włączonych do ZSK oraz zapewniającym spójność całego systemu.

Informacja o poziomie PRK i odpowiadającym mu poziomie ERK jest umieszczana na dokumencie potwierdzającym uzyskanie kwalifikacji (świadectwie, dyplomie, certyfikacie itp.). Znak graficzny informujący o poziomie PRK i ERK może być umieszczany tylko na dokumentach potwierdzających nadanie kwalifikacji włączonych do ZSK. Takie dokumenty mogą wydawać wyłącznie instytucje, które uzyskały uprawnienie do certyfikowania tych kwalifikacji zgodnie z zasadami określonymi w ustawie o ZSK.

W polskiej ramie, podobnie jak w ramie europejskiej, wyodrębniono i scharakteryzowano osiem poziomów. Poszczególne poziomy opisywane są za pomocą ogólnych stwierdzeń charakteryzujących wymagania w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Charakterystyki kolejnych poziomów PRK odzwierciedlają rosnący zakres i stopień złożoności wymagań w tych zakresach⁶ (rysunek 1).

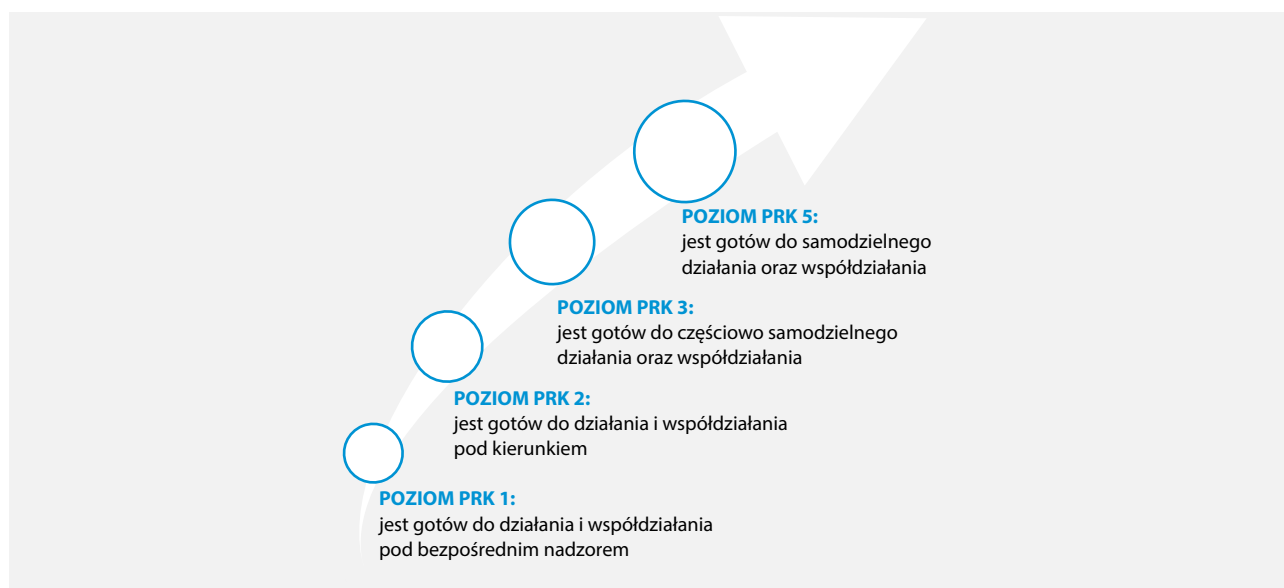
⁴ Zob. Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2017 r. w sprawie europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie.

⁵ Zob. art. 8 ustawy.

⁶ Szerzej na temat konstrukcji PRK i progresji wymagań na kolejnych poziomach czytaj w: *Polska Rama Kwalifikacji. Poradnik użytkownika* (publikacji opracowanej przez Instytut Badań Edukacyjnych i dostępnej na stronie portalu ZSK: kwalifikacje.gov.pl).

Rysunek 1. Przykład progresji wymagań dotyczących kompetencji społecznych na kolejnych poziomach PRK

Charakterystyki poziomów PRK są spójne z charakterystykami odpowiednich poziomów Europejskiej Ramy Kwalifikacji. W Polsce wyróżniono charakterystyki pierwszego i drugiego stopnia⁷:

- uniwersalne charakterystyki poziomów 1–8 (pierwszego stopnia);
- charakterystyki drugiego stopnia, stanowiące rozwinięcie uniwersalnych charakterystyk pierwszego stopnia, typowe dla kwalifikacji:
  - » o charakterze ogólnym (poziomy 1–4),
  - » nadawanych po uzyskaniu kwalifikacji pełnej na poziomie 4 (poziom 5),
  - » uzyskiwanych w ramach systemu szkolnictwa wyższego i nauki (poziomy 6–8),
  - » o charakterze zawodowym (poziomy 1–8).

Charakterystyki pierwszego i drugiego stopnia stanowią spójną całość i należy czytać je łącznie, by w pełni zrozumieć specyfikę poszczególnych poziomów PRK⁸.

Charakterystyki poziomów PRK służą przede wszystkim do określania poziomu PRK dla kwalifikacji już opisanej. Mogą one być także pomocne na etapie tworzenia opisu kwalifikacji. Ujęte w PRK ogólne charakterystyki wymagań w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych ułatwiają porządkowanie myślenia o efektach uczenia się, które powinny być ujęte w opisie wymagań dla danej kwalifikacji.

Poziom PRK odnosi się do konkretnej kwalifikacji, a nie do osoby, która ją posiada. W wyniku uczenia się i gromadzenia różnych doświadczeń ta sama osoba może mieć kilka kwalifikacji na różnych poziomach PRK, np. doktor nauk humanistycznych (poziom 8 PRK) równocześnie może mieć kwalifikację muzyka uzyskaną po ukończeniu średniej szkoły muzycznej (poziom 5 PRK) oraz rynkową kwalifikację w zakresie montowania stolarki budowlanej (poziom 3).

⁷ Oprócz Polskiej Ramy Kwalifikacji w ramach ZSK mogą także powstawać ramy sektorowe (SRK). SRK, zachowując ogólny poziom opisu charakterystyk danego poziomu, zawęża je zakresowo do konkretnej dziedziny, branży, sektora, dzięki czemu SRK ułatwia określenie poziomu dla kwalifikacji funkcjonujących w różnych branżach.

⁸ Szerzej na temat PRK patrz w: *Polska Rama Kwalifikacji. Poradnik użytkownika i Polska Rama Kwalifikacji* (obie publikacje są dostępne na stronie portalu ZSK kwalifikacje.gov.pl).

1. Poziomy kwalifikacji pełnych

Kwalifikacje pełne są nadawane wyłącznie w ramach systemów oświaty i szkolnictwa wyższego po ukończeniu określonych etapów kształcenia (szkoły albo studiów). Wszystkie kwalifikacje pełne zostały wskazane w ustawie o ZSK i z mocy prawa zostały włączone do systemu. Poziom PRK wszystkich kwalifikacji pełnych wskazuje ustawa. Rozstrzygnięcia te poprzedziło odniesienie efektów uczenia się wymaganych dla poszczególnych kwalifikacji pełnych do charakterystyk poziomów PRK.

Tabela 1. Poziomy kwalifikacji pełnych wskazane w ustawie o ZSK

Nazwa kwalifikacji	Poziom PRK
świadectwo ukończenia sześcioletniej szkoły podstawowej	1 poziom PRK
świadectwo ukończenia szkoły muzycznej I stopnia	1 poziom PRK
świadectwo ukończenia sześcioletniej ogólnokształcącej szkoły muzycznej I stopnia	1 poziom PRK
świadectwo ukończenia ośmioletniej szkoły podstawowej	2 poziom PRK
świadectwo ukończenia gimnazjum	2 poziom PRK
dypłom potwierdzający kwalifikacje zawodowe po ukończeniu zasadniczej szkoły zawodowej albo po spełnieniu warunków, o których mowa w art. 10 ust. 3 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, oraz po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie	3 poziom PRK*
dypłom potwierdzający kwalifikacje zawodowe po ukończeniu branżowej szkoły I stopnia albo po spełnieniu warunków, o których mowa w art. 10 ust. 3 pkt 2 lit. b ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, oraz po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie	3 poziom PRK*
dypłom zawodowy po ukończeniu branżowej szkoły I stopnia albo po spełnieniu warunków, o których mowa w art. 10 ust. 3 pkt 2 lit. b ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, oraz po zdaniu egzaminów zawodowych w danym zawodzie	3 poziom PRK*
świadectwo czeladnicze wydawane po ukończeniu zasadniczej szkoły zawodowej lub branżowej szkoły I stopnia po zdaniu egzaminu czeladniczego w zawodach ujętych w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego na podstawie wymagań określonych w podstawie programowej kształcenia w zawodach	3 poziom PRK*
świadectwo czeladnicze wydawane po ukończeniu branżowej szkoły I stopnia po zdaniu egzaminu czeladniczego w zawodach, o których mowa w art. 3 ust. 3b ustawy z dnia 22 marca 1989 r. o rzemiośle	3 poziom PRK*
dypłom potwierdzający kwalifikacje zawodowe po ukończeniu technikum lub szkoły policealnej albo po spełnieniu warunków, o których mowa w art. 10 ust. 3 pkt 2 lit. d ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, oraz po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie	4 poziom PRK*

Tabela 1. Poziomy kwalifikacji pełnych wskazane w ustawie o ZSK (cd.)

dplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe po ukończeniu branżowej szkoły II stopnia albo po spełnieniu warunków, o których mowa w art. 10 ust. 3 pkt 2 lit. c ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, oraz po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie	4 poziom PRK*
dplom zawodowy po ukończeniu technikum albo po spełnieniu warunków, o których mowa w art. 10 ust. 3 pkt 2 lit. d ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, oraz po zdaniu egzaminów zawodowych w danym zawodzie	4 poziom PRK*
dplom zawodowy po ukończeniu branżowej szkoły II stopnia albo po spełnieniu warunków, o których mowa w art. 10 ust. 3 pkt 2 lit. c ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, oraz po zdaniu egzaminów zawodowych w danym zawodzie	4 poziom PRK*
świadectwo dojrzałości	4 poziom PRK
dplom ukończenia szkoły artystycznej potwierdzający uzyskanie tytułu zawodowego	5 poziom PRK**
dplom zawodowy po ukończeniu szkoły policealnej albo po spełnieniu warunków, o których mowa w art. 10 ust. 3 pkt 2 lit. d ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, oraz po zdaniu egzaminów zawodowych w danym zawodzie nauczonym wyłącznie w szkole policealnej	5 poziom PRK*
dplom ukończenia kolegium nauczycielskiego	5 poziom PRK
dplom ukończenia nauczycielskiego kolegium języków obcych	5 poziom PRK
dplom ukończenia kolegium pracowników służb społecznych	5 poziom PRK
świadectwo dyplomowanego specjalisty	5 poziom PRK
świadectwo dyplomowanego specjalisty technologa	5 poziom PRK
dplom ukończenia studiów pierwszego stopnia	6 poziom PRK
dplom ukończenia studiów drugiego stopnia	7 poziom PRK
dplom ukończenia jednolitych studiów magisterskich	7 poziom PRK
dplom doktorski	8 poziom PRK

* Zgodnie z ustawą o ZSK (art. 8) Minister Edukacji Narodowej może określić w rozporządzeniu inny poziom dla kwalifikacji z tej grupy.

** Zgodnie z ustawą o ZSK (art. 8) Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego może określić w rozporządzeniu inny poziom dla kwalifikacji z tej grupy.

2. Określanie poziomu PRK kwalifikacji częściowych

Zgodnie z ustawą o ZSK kwalifikacjami częściowymi są:

- kwalifikacje nadawane po ukończeniu studiów podyplomowych,
- kwalifikacje rynkowe,
- kwalifikacje uregulowane,
- kwalifikacje potwierdzone dyplomami mistrza i świadectwami czeladniczymi,
- kwalifikacje wyodrębnione w zawodach szkolnych.

Poziom PRK kwalifikacji zależy od efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji. Są one kluczowym elementem opisu kwalifikacji. Przez efekty uczenia się rozumie się to, co w wyniku różnego typu aktywności człowiek:

- wie i rozumie,
- potrafi wykonać,
- rozpoznaje jako swoje obowiązki, które gotów jest podjąć i za które gotów jest brać odpowiedzialność.

W ZSK określenie poziomu PRK dla kwalifikacji następuje na podstawie porównania wymaganych dla niej efektów uczenia się z charakterystykami poziomów w Polskiej Ramie Kwalifikacji. Dla określania poziomu PRK nie ma znaczenia, czy wymagane dla kwalifikacji efekty są osiągnięte w ramach zorganizowanej edukacji, czy w inny sposób (np. w wyniku uczenia się w miejscu pracy). Porównanie wymaganych efektów z charakterystykami poziomów pozwala ustalić poziom PRK najbardziej odpowiedni dla danej kwalifikacji (według zasady najlepszego dopasowania). Dlatego poziom PRK można przypisać do kwalifikacji częściowej tylko wtedy, jeżeli da się porównać efekty uczenia się wymagane dla danej kwalifikacji z charakterystykami poziomów w PRK.

W zasadzie poziom PRK przypisuje się do kwalifikacji częściowych, jeżeli efekty uczenia się wymagane dla danej kwalifikacji zostały opisane według następującej struktury:

- a) syntetyczna charakterystyka efektów uczenia się,
- b) wyodrębnione zestawy efektów uczenia się,
- c) poszczególne efekty uczenia się w zestawach wraz z kryteriami weryfikacji ich osiągnięcia.

Kluczową rolę w decydowaniu o poziomie PRK kwalifikacji częściowych ustawa o ZSK powierza ciału kolegialnemu. Wyznaczony zespół ekspertów (co najmniej trzyosobowy) dokonuje porównania efektów uczenia się wymaganych dla danej kwalifikacji z charakterystykami poziomów ramy i na tej podstawie sporządza rekomendację w sprawie poziomu. Rekomendacja ta jest wiążąca dla organu podejmującego formalnie decyzję o przypisaniu poziomu PRK do kwalifikacji. Zasady

funkcjonowania zespołu ekspertów oraz porównywania efektów uczenia się z charakterystykami poziomów w PRK zostały uregulowane w rozporządzeniu⁹.

2.1. Zespół ekspertów

W celu przygotowania rekomendacji dotyczącej poziomu kwalifikacji uregulowanej lub rynkowej, która ma być włączona do ZSK, minister właściwy powołuje zespół ekspertów. Zespół ekspertów, porównujący efekty uczenia się wymagane dla kwalifikacji z charakterystykami PRK, powinien składać się z osób kompetentnych, bezstronnych i wiarygodnych. W celu zapewnienia transparentności procesu skład zespołu ekspertów jest podawany do publicznej wiadomości na portalu ZSK w zakładce „ogłoszenia”¹⁰.

Zespół ekspertów składa się z trzech albo pięciu osób, które muszą spełniać określone w rozporządzeniu warunki:

- każdy członek zespołu musi posiadać kwalifikację pełną, co najmniej na poziomie 6 PRK¹¹, a w przypadku kwalifikacji, dla której proponuje się przypisanie poziomu 6 PRK lub wyższego – kwalifikację pełną co najmniej na poziomie 7 PRK;
- każdy członek zespołu musi spełnić co najmniej jeden z poniższych warunków:
  - » posiadać udokumentowane aktualne doświadczenie w realizacji zadań zbliżonych do tych, które ma wykonywać osoba z daną kwalifikacją;
  - » posiadać udokumentowane aktualne doświadczenie w ocenianiu jakości wykonywania zadań, które ma realizować osoba z daną kwalifikacją;
  - » posiadać udokumentowane aktualne doświadczenie w przygotowywaniu osób do realizacji zadań, które ma wykonywać osoba z daną kwalifikacją;
  - » posiadać udokumentowane aktualne doświadczenie w ocenianiu przygotowania osób do realizacji zadań, które ma wykonywać osoba z daną kwalifikacją;
- posiadać wiedzę na temat sporządzania opisu kwalifikacji oraz opisywania efektów uczenia się dla kwalifikacji¹².

Minister może powołać do zespołu w szczególności:

- pracowników urzędu go obsługującego, jednostki podległej lub nadzorowanej;
- osoby związane ze środowiskami pracodawców, pracowników, przedstawicieli stowarzyszeń zawodowych, stowarzyszeń branżowych, samorządów gospodarczych, organizacji gospodarczych.

Do zespołu nie mogą być powołane osoby, które w jakikolwiek sposób uczestniczyły w przygotowaniu opisu danej kwalifikacji, opisu jej efektów uczenia lub propozycji dotyczących przypisania poziomu PRK.

⁹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 sierpnia 2016 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać eksperci powoływani do zespołu ekspertów, trybu powoływania ekspertów oraz procedury porównywania efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji z charakterystykami poziomów Polskiej Ramy Kwalifikacji.

¹⁰ Paragraf 2 ww. rozporządzenia.

¹¹ Możliwe są wyjątki.

¹² Paragraf 2 ww. rozporządzenia.

Przedmiotem prac zespołu ekspertów jest pełna dokumentacja dotycząca kwalifikacji, w której skład – poza wnioskiem o włączenie kwalifikacji rynkowej do ZSK¹³ – powinny wchodzić wszystkie inne dokumenty dotyczące sprawy, np. uwagi pozyskane w trakcie konsultacji, ustosunkowanie się wnioskodawcy do zgłaszanych uwag i propozycji. Działania zespołu ekspertów zostały szerzej opisane w rozdziale 3.

Zespół ekspertów przekazuje ministrowi właściwemu dokumentację przebiegu swojej pracy nad porównaniem efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji, która obejmuje:

- propozycje wypełnienia tabeli zgodności przygotowane indywidualnie przez każdego z członków zespołu ekspertów;
- notatkę ze spotkania zespołu ekspertów, zawierającą np. rozbieżności i uwagi dotyczące propozycji przypisania poziomu PRK do danej kwalifikacji;
- rekomendację zespołu ekspertów dotyczącą przypisania poziomu PRK do kwalifikacji wraz z tabelą zgodności przedstawiającą efekty uczenia się odniesione do poziomów PRK, przyjętą przez zespół ekspertów¹⁴.

Minister przekazuje rekomendację Radzie Interesariuszy ZSK do zaopiniowania. W wypadku negatywnej opinii Rady zespół ekspertów sporządza ponownie rekomendację, w której odnosi się do opinii Rady.

2.2. Kwalifikacje rynkowe

Kwalifikacje rynkowe są włączane do ZSK przez ministra właściwego dla danej kwalifikacji na wniosek zainteresowanego podmiotu, np. stowarzyszenia branżowego, firmy szkoleniowej. Wniosek kierowany do ministra musi zawierać opis kwalifikacji zgodny z wymaganiami ustawy o ZSK.

Minister – po stwierdzeniu, że kwalifikacja powinna zostać włączona do ZSK, i ustaleniu (we współpracy z wnioskodawcą) ewentualnych korekt i uzupełnień w opisie kwalifikacji wynikających z pozyskanych uwag – przekazuje wszystkie materiały dotyczące danej kwalifikacji powołanemu przez siebie zespołowi ekspertów. Zadaniem zespołu ekspertów jest porównanie efektów uczenia się opisanych we wniosku z charakterystykami poziomów PRK i przygotowanie na tej podstawie rekomendacji w sprawie poziomu PRK dla tej kwalifikacji (więcej: patrz rozdział 3). W trakcie prac zespół ekspertów współpracuje z wnioskodawcą w celu uzyskania dodatkowych wyjaśnień i doprecyzowania opisu kwalifikacji¹⁵.

Następnie rekomendację zespołu ekspertów opiniuje Rada Interesariuszy ZSK (RI ZSK)¹⁶, która czuwa nad spójnością rozwiązań funkcjonujących w ramach systemu oraz współuczestniczy w wyznaczaniu kierunków jego rozwoju. Jeśli Rada Interesariuszy zgłosi zastrzeżenia do poziomu wskazanego w rekomendacji, zespół

¹³ W przypadku kwalifikacji uregulowanej przedmiotem prac nie jest wniosek, lecz informacje zawarte w przepisach regulujących daną kwalifikację oraz dane z karty przeglądu kwalifikacji uregulowanej.

¹⁴ Zob. art. 21 ust. 3 ustawy o ZSK

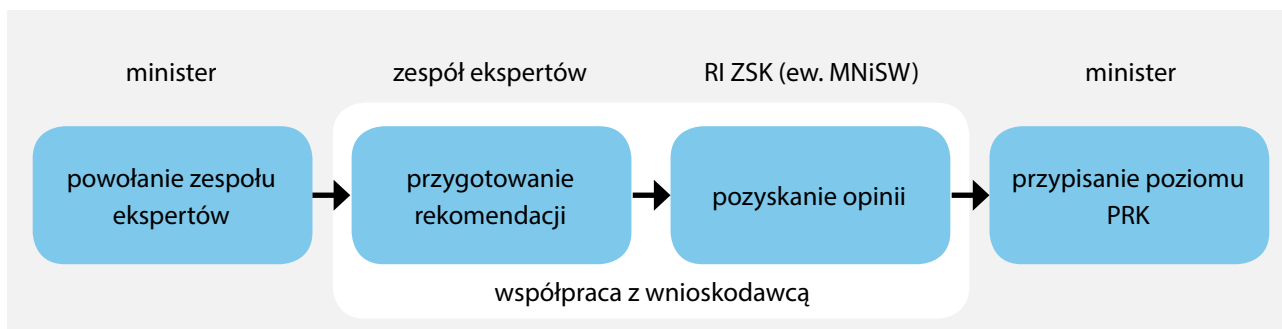
¹⁵ Zob. art. 22 ustawy o ZSK.

¹⁶ Rada Interesariuszy ZSK jest organem działającym przy ministrze koordynatorze ZSK, złożonym z przedstawicieli środowisk i instytucji zainteresowanych funkcjonowaniem kwalifikacji. Zadaniem Rady jest wspieranie Ministra Edukacji Narodowej jako ministra koordynatora ZSK.

ekspertów sporządza ponownie rekomendację, w której jest zobowiązany odnieść się do opinii Rady. Rekomendacja zespołu ekspertów jest dla ministra właściwego wiążąca. Minister przypisuje poziom PRK do kwalifikacji, wydając stosowne obwieszczenie, w którym informuje o włączeniu jej do ZSK.

Podstawowe działania, podejmowane po stwierdzeniu, że kwalifikacja powinna być włączona do ZSK, i prowadzące do przypisania poziomu PRK, przedstawia rysunek 2.

Rysunek 2. Działania prowadzące do przypisania poziomu PRK

W przypadku kwalifikacji, dla których z rekomendacji wynika poziom 6, 7 lub 8, ustawa o ZSK przewiduje możliwość zwrócenia się ministra właściwego do ministra odpowiedzialnego za szkolnictwo wyższe o opinię w sprawie zasadności dokonanego porównania wymaganych efektów uczenia dla danej kwalifikacji z charakterystykami poziomów PRK. Dla zespołu ekspertów (i ministra właściwego) opinia ta nie jest jednak wiążąca.

2.3. Kwalifikacje uregulowane

W rozumieniu ustawy o ZSK kwalifikacje uregulowane to kwalifikacje ustanowione przepisami prawa, z wyłączeniem kwalifikacji nadawanych w systemach oświaty i szkolnictwa wyższego. Minister właściwy może włączyć taką kwalifikację do ZSK, jeżeli jest ona opisana w sposób określony w ustawie¹⁷. W okresie przejściowym minister może włączyć do ZSK także kwalifikację uregulowaną niespełniającą tych wymogów, pod warunkiem że efekty uczenia wymagane dla danej kwalifikacji są wskazane na tyle konkretnie, żeby można je wiarygodnie odnieść do charakterystyk poziomów w PRK.

Przypisywanie poziomu PRK do kwalifikacji uregulowanej przebiega w analogiczny sposób jak w przypadku kwalifikacji rynkowych. Różnica polega jedynie na tym, że efekty uczenia się wymagane dla danej kwalifikacji, które zespół ekspertów powołany przez ministra właściwego porównuje z charakterystykami poziomów PRK, są zapisane w aktach prawnych regulujących daną kwalifikację. Dlatego korekty w opisie kwalifikacji wynikające z prac nad przypisaniem poziomu w odpowiednim momencie muszą doprowadzić do nowelizacji aktów prawnych.

¹⁷ Zob. art. 38 ust. 1 ustawy o ZSK. Szerzej na temat włączania kwalifikacji uregulowanych do ZSK w publikacji *Włączanie kwalifikacji do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji*.

Tak jak w przypadku kwalifikacji rynkowej rekomendacja zespołu ekspertów przekazywana jest do zaopiniowana Radzie Interesariuszy, a w przypadku kwalifikacji z poziomu 6, 7 lub 8 może być przekazana do zaopiniowana także ministrowi ds. nauki i szkolnictwa wyższego. W przypadku kwalifikacji uregulowanej rekomendacja zespołu ekspertów również jest dla ministra właściwego wiążąca. Poziom PRK do kwalifikacji uregulowanej minister przypisuje, wydając obwieszczenie, w którym informuje o włączeniu jej do ZSK.

2.4. Kwalifikacje potwierdzone dyplomami mistrza i świadectwami czeladniczymi, kwalifikacje nadawane po ukończeniu kursów, szkoleń i innych form kształcenia przez uczelnie¹⁸

Do ZSK mogą być włączane kwalifikacje potwierdzone dyplomami mistrza i świadectwami czeladniczymi oraz kwalifikacje cząstkowe nadawane przez uczelnie, instytuty naukowe PAN i instytuty badawcze po ukończeniu prowadzonych przez nie kursów dokształcających i szkoleń oraz innych form kształcenia. Włączanie tych kwalifikacji do ZSK oraz przypisywanie im poziomu PRK odbywa się na zasadach obowiązujących dla kwalifikacji rynkowych (patrz rozdział 2.2). Odpowiednio Związek Rzemiosła Polskiego, senat uczelni lub rada naukowa instytutu składa do ministra właściwego wnioski o włączenie kwalifikacji do ZSK, który zawiera opis kwalifikacji zgodny z wymaganiami ustawy oraz propozycję poziomu PRK.

2.5. Kwalifikacje wyodrębnione w zawodach szkolnych

Kwalifikacje wyodrębnione w zawodach szkolnych są jedynymi kwalifikacjami cząstkowymi, które zostały włączone do ZSK z mocy ustawy. Poziomy PRK dla kwalifikacji z tej grupy są wskazane przez Ministra Edukacji Narodowej w rozporządzeniu¹⁹. Wydanie tych rozporządzeń poprzedza dokonanie porównania wymagań dla tych kwalifikacji efektów uczenia się z charakterystykami poziomów PRK. Kwalifikacje cząstkowe wyodrębnione w zawodach szkolnych najczęściej mają poziom 3 lub 4 (zob. aneks 4.3).

2.6. Kwalifikacje nadawane po ukończeniu studiów podyplomowych

Kwalifikacja nadawana po ukończeniu studiów podyplomowych także może być włączona do ZSK po uprzednim przypisaniu jej poziomu PRK. Kwalifikacje z tej grupy mogą mieć 6, 7 lub 8 poziom PRK. Decyzję w sprawie przypisania poziomu oraz włączenia tego rodzaju kwalifikacji do ZSK podejmuje senat uczelni (lub rada naukowa instytutu naukowego PAN, instytutu badawczego) prowadzący dane studia podyplomowe. Ze względu na odmienną sposobu tworzenia kwalifikacji oraz odrębność procedury włączania ich do ZSK niektóre wymogi dotyczące

¹⁸ Z wyłączeniem kwalifikacji nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych, o których mowa w rozdziale 2.5.

¹⁹ W przypadku kwalifikacji w zawodach szkolnictwa artystycznego decydujące znaczenie ma rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

przypisywania poziomu PRK do kwalifikacji nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych zostały zdefiniowane trochę inaczej²⁰.

Kluczową rolę w przypisywaniu poziomu do tych kwalifikacji ma zespół ekspertów, który dokonuje porównania wymaganych dla danej kwalifikacji efektów uczenia się z charakterystykami poziomów PRK. Zespół powołuje senat uczelni lub rada naukowa danego instytutu. Porównanie efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji z PRK może zostać dokonane jeszcze przed podjęciem uchwały dotyczącej planu i programu studiów podyplomowych. Podobnie jak w przypadku kwalifikacji rynkowych rekomendacja zespołu ekspertów jest przesyłana do zaopiniowania przez Radę Interesariuszy ZSK. W przypadku zastrzeżeń zespół sporządza ponowną rekomendację, w której odnosi się do uwag Rady Interesariuszy. Formalnie decyzję o przypisaniu poziomu PRK podejmuje senat uczelni lub rada naukowa danego instytutu na podstawie rekomendacji.

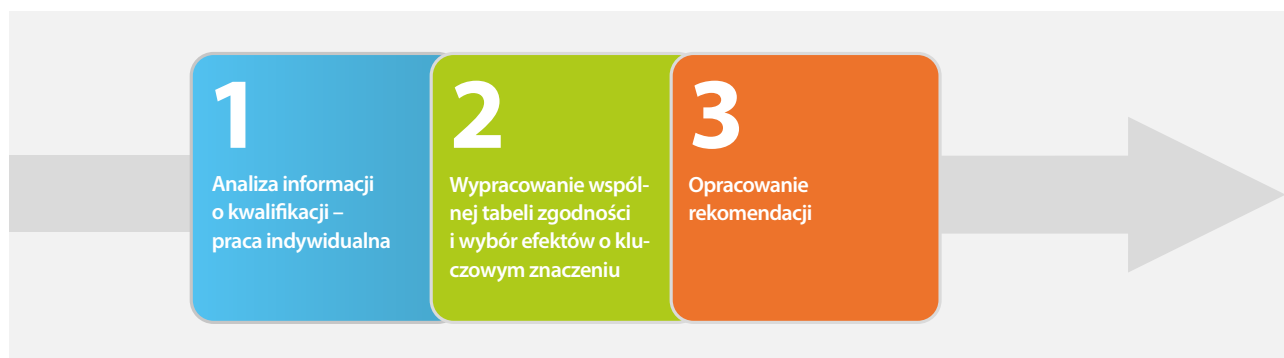
---

²⁰ Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 sierpnia 2016 r. określającego m.in. warunki, jakie muszą spełniać eksperci, nie stosuje się np. paragrafu 3 (oznacza to, że w zespole mogą być osoby, które uczestniczyły w przygotowaniu opisu danej kwalifikacji, opisu jej efektów uczenia się lub propozycji dotyczących przypisania poziomu PRK) oraz paragrafu 6 dotyczącego obowiązku umieszczania na portalu ZSK nazwisk osób wchodzących w skład zespołu ekspertów. Patrz także paragraf 8, 10 ust. 5 i 11 ust. 3 ww. rozporządzenia.

3. Etapy pracy zespołu ekspertów przygotowujących rekomendację

W pracy nad rekomendacją dotyczącą przypisania poziomu PRK do kwalifikacji częściowej można wyodrębnić trzy etapy (rysunek 3).

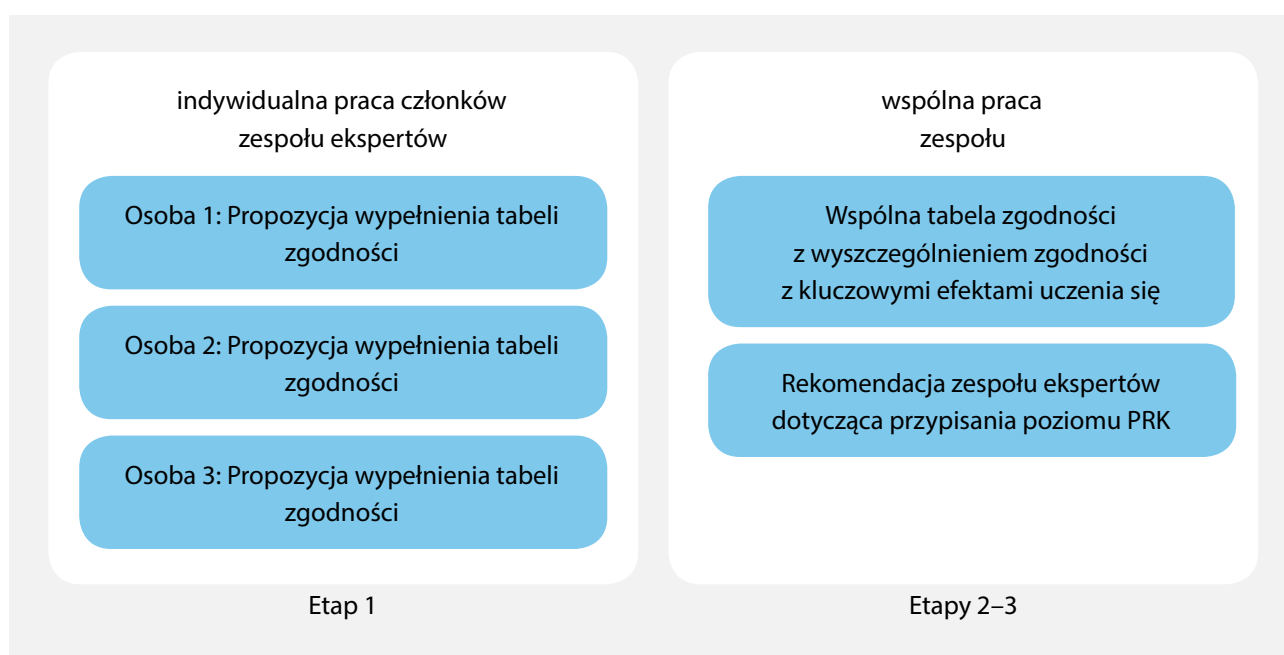
Rysunek 3. Trzy etapy opracowywania rekomendacji

Działania podejmowane w każdym z etapów służą zapewnieniu wiarygodności i trafności rekomendacji zespołu ekspertów dotyczącej przypisania poziomu PRK do kwalifikacji.

Najpierw członkowie zespołu ekspertów pracują indywidualnie. Każdy analizuje informacje o kwalifikacji oraz opracowuje własną propozycję wypełnienia tabeli zgodności (etap 1). Następnie zespół ekspertów podczas spotkania (lub spotkań) wypracowuje wspólną wersję tabeli zgodności, ustala kluczowe efekty uczenia się (etap 2) oraz tekst rekomendacji (etap 3). Efekty pracy członków zespołu ekspertów ilustruje rysunek 4.

Rysunek 4. Materiały powstające w poszczególnych etapach pracy zespołu ekspertów

3.1. Analiza informacji o kwalifikacji – praca indywidualna

Każdy z członków zespołu ekspertów dokonuje analizy informacji o kwalifikacji. Uważne zapoznanie się z dokumentacją dotyczącą kwalifikacji jest niezbędne do oceny złożoności i zaawansowania efektów uczenia się oraz pozostałych informacji mających znaczenie dla określenia poziomu PRK. W trakcie analizy informacji o kwalifikacji członkowie zespołu ekspertów powinni także zidentyfikować ewentualne braki lub zapisy budzące wątpliwość, które nie zostały wcześniej dostrzeżone. W ten sposób praca zespołu ekspertów jest kolejnym etapem doskonalenia opisu kwalifikacji włączanej do ZSK.

Członkowie zespołu ekspertów analizując informacje o kwalifikacji, powinni szczególną uwagę zwrócić na:

- syntetyczną charakterystykę efektów uczenia się, dzięki której możliwe jest wstępne określenie poziomu PRK,
- poszczególne efekty uczenia się wraz z kryteriami weryfikacji, które stanowią podstawę określenia poziomu PRK,
- typowe możliwości wykorzystania kwalifikacji, które ułatwiają zidentyfikowanie kluczowych efektów uczenia się,
- odniesienie do kwalifikacji o zbliżonym charakterze, które mają już przypisany poziom PRK.

Analizując poszczególne efekty uczenia się w zestawach, członkowie zespołu muszą brać pod uwagę kryteria ich weryfikacji, które często istotnie rzutują na określenie poziomu PRK.

Kryteria weryfikacji pozwalają lepiej odczytać „o co chodzi” w danym efekcie uczenia się. Ułatwia to właściwe dopasowanie składnika opisu PRK (zgodnie z zasadą najlepszego dopasowania). Znaczenie kryteriów weryfikacji ilustrują poniższe przykłady odniesienia tak samo sformułowanego efektu uczenia się do innego poziomu PRK (zob. tabele 2 i 3).

Tabela 2.

Efekt uczenia się	Kryteria weryfikacji
Dobiera narzędzia	Rozróżnia narzędzia dostępne na typowym stanowisku pracy, omawia zasady ich stosowania (także te wynikające z przepisów BHP)
	Utrzymuje porządek na stanowisku pracy
Najlepiej odpowiadający składnik opisu poziomu PRK (deskryptor):	
Potrafi używać typowego wyposażenia stanowisk pracy związanych z wykonywaniem prostych działań zawodowych, z uwzględnieniem wymogów bezpieczeństwa	
Poziom 2 PRK	

Tabela 3.

Efekt uczenia się	Kryteria weryfikacji
Dobiera narzędzia	Omawia niezbędne wyposażenie stanowiska pracy
	Wyjaśnia zasady stosowania poszczególnych narzędzi
	Uzasadnia dobór narzędzi
Najlepiej odpowiadający składnik opisu poziomu PRK (deskryptor):	
Potrafi projektować stanowiska pracy potrzebne do wykonywania umiarkowanie złożonych zadań zawodowych	
Poziom 4 PRK	

Dotychczasowa praktyka przypisywania poziomu PRK do kwalifikacji potwierdza znaczenie kryteriów weryfikacji. Podczas analizy efektów uczenia się w zestawach eksperci najpierw wyróżniają najważniejsze kryteria weryfikacji, a następnie dopasowują do nich odpowiednie deskryptory z ramy kwalifikacji. Pomocniczą funkcję kryteriów weryfikacji ilustrują poniższe przykłady (zob. tabele 4–7).

Tabela 4.

Efekt uczenia się	Kryteria weryfikacji
Wskazuje na znaczenie ciszy w pracy z dzieckiem	Omawia rolę ciszy i jej wykorzystanie w czasie zajęć
	Omawia potrzebę ciszy u dziecka i jej związek z uczeniem się (najważniejsze kryterium)
	Podaje przykłady ćwiczeń wykorzystywanych w lekcji ciszy
Deskryptor dopasowany do najważniejszego kryterium:	
Zna i rozumie podstawy teoretyczne metod i technologii stosowanych w działalności zawodowej	

Tabela 5.

Efekt uczenia się	Kryteria weryfikacji
Charakteryzuje zasady bezpieczeństwa i higieny pracy obowiązujące w gastronomii	Wymienia regulacje w zakresie prawa żywnościowego dotyczące gastronomii
	Opisuje rozwiązania techniczne i organizacyjne mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa osobom przebywającym w obiektach gastronomicznych (najważniejsze kryterium)
	Opisuje zasady higieny obowiązujące pracowników restauracji
Deskryptor dopasowany do najważniejszego kryterium:	
Zna i rozumie obowiązujące typowe i inne często stosowane rozwiązania organizacyjne stosowane przy wykonywaniu zadań zawodowych, obowiązujące przepisy bhp odnoszące się do wykonywanych zadań zawodowych	

Tabela 6.

Efekt uczenia się	Kryteria weryfikacji
Identyfikuje potrzeby klienta	Wyjaśnia znaczenie stosowania techniki aktywnego słuchania
	Formułuje przykładowe pytania otwarte służące rozpoznaniu potrzeb klienta
	Formułuje przykładowe pytania pogłębiające dotyczące potrzeb klienta
	Weryfikuje stopień zrozumienia potrzeb klienta, wykorzystując parafrazę (najważniejsze kryterium)
Deskryptor dopasowany do najważniejszego kryterium:	
Potrafi przetwarzać informacje dotyczące umiarkowanie złożonych zadań zawodowych	

Tabela 7.

Efekt uczenia się	Kryteria weryfikacji
Organizuje zajęcia z grupowych form fitnessu	Przygotowuje muzykę dostosowaną do zajęć
	Sprawdza stan techniczny sprzętu niezbędnego do przeprowadzenia zajęć oraz warunki higieniczne (najważniejsze kryterium)
	Sprawdza przygotowanie uczestników do zajęć (np. pyta o samopoczucie, zwraca uwagę w szczególności na nowe osoby, sprawdza strój i obuwie uczestników)
	Ustawia się względem grupy, umożliwiając wszystkim uczestnikom dobrą widoczność prezentowanych ćwiczeń
	Egzekwuje prawidłowe ustawienie uczestników podczas zajęć (najważniejsze kryterium)
Deskryptor dopasowany do najważniejszego kryterium:	
Potrafi organizować stanowiska pracy związane z wykonywaniem niezbyt złożonych zadań zawodowych, z uwzględnieniem wymogów bezpieczeństwa	
Jest gotów do kontrolowania jakości wykonywania zadań zawodowych zespołu, w ramach którego pracuje	

Wyniki swoich analiz wraz z propozycją poziomu dla danej kwalifikacji każdy z ekspertów umieszcza w zaproponowanej przez siebie tabeli zgodności. Ten sposób przedstawienia wyników analizy efektów uczenia się ma kluczowe znaczenie dla trafnego określenia poziomu danej kwalifikacji. Schemat tabeli zgodności przedstawiony jest w aneksie 4.5.

Podczas opracowywania tabeli zgodności korzysta się z odpowiednich charakterystyk poziomów PRK drugiego stopnia. W Polskiej Ramie Kwalifikacji są następujące charakterystyki drugiego stopnia:

- a) charakterystyki poziomów 1–4 drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji o charakterze ogólnym uzyskiwanych w ramach edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej oraz uczenia się nieformalnego,

- b) charakterystyka poziomu 5 drugiego stopnia typowa dla kwalifikacji uzyskiwanych po nabyciu kwalifikacji pełnej na poziomie 4,
- c) charakterystyki poziomów 6–8 drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach szkolnictwa wyższego po otrzymaniu kwalifikacji pełnej na poziomie 4,
- d) charakterystyki poziomów 1–8 drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji o charakterze zawodowym uzyskiwanych w ramach edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej oraz nieformalnego uczenia się.

Porównując efekty uczenia się z Polską Ramą Kwalifikacji, należy także sięgać do uniwersalnych charakterystyk poziomów 1–8 pierwszego stopnia. Są one pomocne w rozstrzygnięciu wątpliwości związanych z dopasowaniem deskryptora z właściwego poziomu.

Podczas wypełniania tabeli zgodności należy posługiwać się kodami poszczególnych deskryptorów. Sposób kodowania przedstawiają tabele 1–5 (zob. podrozdział 4.1, s. 24–26).

3.2. Wypracowanie wspólnej tabeli zgodności i wybór efektów o kluczowym znaczeniu

Na spotkaniu członkowie zespołu ekspertów porównują przygotowane przez siebie propozycje zapisów w tabelach zgodności i uzgadniają wspólną wersję tabeli. Następnie w razie potrzeby eksperci dokonują wyboru kluczowych efektów uczenia się (lub całych ich zestawów). Mają one szczególne znaczenie w razie wystąpienia wątpliwości dotyczących wskazania poziomu danej kwalifikacji.

Wybór kluczowych efektów (lub zestawów) powinien uwzględniać:

- szczególne znaczenie tych efektów uczenia się dla właściwej (skutecznej, rzetelnej, poprawnej, bezpiecznej) realizacji działań, o których mowa w opisie kwalifikacji;
- związki pomiędzy różnymi zapisami dotyczącymi efektów uczenia się (np. w parze: „wymienia narzędzia...” – „wyjaśnia zastosowanie narzędzi...” pierwszy efekt zawiera się w drugim, dlatego drugi byłby kluczowy. Jeśli natomiast w kwalifikacji jest także trzeci efekt: „stosuje narzędzia do...”, to zapewne ten zapis byłby uznany za kluczowy w tej trójce).

Przygotowana przez zespół ekspertów tabela zgodności ułatwia sformułowanie uzasadnienia do rekomendacji. Dokumentowanie wyników analizy przy pomocy tabeli zgodności czyni proces przypisywania poziomu PRK do kwalifikacji przejrzystym i bardziej wiarygodnym.

3.3. Opracowanie rekomendacji

Rekomendacja dotycząca przypisania poziomu PRK do kwalifikacji zawiera wskazanie poziomu PRK oraz uzasadnienie. Najważniejszym elementem uzasadnienia jest wykazanie zgodności najważniejszych zapisów dotyczących efektów uczenia się ze składnikami opisu poziomu, który jest rekomendowany dla danej kwalifikacji.

Rekomendacja przyjmowana jest przez cały zespół zwykłą większością głosów. Rekomendację sporządzaną na piśmie podpisują wszyscy eksperci. Odnotowuje się w niej zgłoszone przez członków zespołu ekspertów zdania odrębne. Rekomendację sporządza się z uwzględnieniem elementów ujętych w schemacie rekomendacji (zob. aneksy 4.4 i 4.5). Załącznikiem do rekomendacji jest uzgodniona przez zespół ekspertów tabela zgodności.

4. Aneksy

4.1. Kodowanie deskryptorów charakterystyk poziomów PRK

Tabela 1. Kodowanie deskryptorów charakterystyk poziomów 1–8 pierwszego stopnia

<p>P = poziom PRK (1...8) U = charakterystyka uniwersalna</p>
W = wiedza
U = umiejętności
K = kompetencje społeczne
<p>Przykłady: P1U_W = poziom 1 PRK, charakterystyka uniwersalna, wiedza P4U_U = poziom 4 PRK, charakterystyka uniwersalna, umiejętności P7U_K = poziom 7 PRK, charakterystyka uniwersalna, kompetencje społeczne</p>

Tabela 2. Kodowanie deskryptorów charakterystyk poziomów 1–4 drugiego stopnia typowych dla kwalifikacji o charakterze ogólnym

<p>P = poziom PRK (1...4) O = charakterystyka typowa dla kwalifikacji o charakterze ogólnym</p>
W = wiedza
<p>J = język i komunikowanie się M = matematyka i nauki przyrodnicze F = funkcjonowanie społeczne</p>
U = umiejętności
<p>J = język i komunikowanie się M = matematyka i nauki przyrodnicze F = funkcjonowanie społeczne U = uczenie się</p>
K = kompetencje społeczne
<p>J = język i komunikowanie się Z = zdrowie i środowisko F = funkcjonowanie społeczne</p>
<p>Przykłady: P2O_WJ = poziom 2 PRK, charakterystyka typowa dla kwalifikacji o charakterze ogólnym, wiedza – język i komunikowanie się P3O_UM = poziom 3 PRK, charakterystyka typowa dla kwalifikacji o charakterze ogólnym, umiejętności – matematyka i nauki przyrodnicze P2O_UU = poziom 2 PRK, charakterystyka typowa dla kwalifikacji o charakterze ogólnym, umiejętności – uczenie się P4O_KF = poziom 4 PRK, charakterystyka typowa dla kwalifikacji o charakterze ogólnym, kompetencje społeczne – funkcjonowanie społeczne</p>

Tabela 3. Kodowanie charakterystyki poziomu 5 drugiego stopnia

P5 = poziom 5 PRK
W = wiedza
Z = zakres i głębia K = kontekst
U = umiejętności
W = wykorzystanie wiedzy K = komunikowanie się O = organizacja pracy U = uczenie się
K = kompetencje społeczne
K = ocena O = odpowiedzialność R = rola zawodowa
Przykłady: P5_WK = poziom 5 PRK, charakterystyka 5 poziomu, wiedza – kontekst P5_UU = poziom 5 PRK, charakterystyka 5 poziomu, umiejętności – uczenie się P5_KR = poziom 5 PRK, charakterystyka 5 poziomu, kompetencje społeczne – rola zawodowa

Tabela 4. Kodowanie charakterystyk poziomów drugiego stopnia dla kwalifikacji na poziomach 6–8 PRK typowych dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach systemu szkolnictwa wyższego i nauki

P = poziom PRK (6...8) S = charakterystyka typowa dla kwalifikacji na poziomach 6–8 PRK
W = wiedza
G = zakres i głębia – kompletność perspektywy poznawczej i zależności K = kontekst – uwarunkowania, skutki
U = umiejętności
W = wykorzystanie wiedzy – rozwiązywane problemy i wykonywane zadania K = komunikowanie się – odbieranie i tworzenie wypowiedzi, upowszechnianie wiedzy w środowisku naukowym i posługiwanie się w języku obcym O = organizacja pracy – planowanie i praca zespołowa U = uczenie się – planowanie własnego rozwoju i rozwoju innych osób
K = kompetencje społeczne

<p>K = oceny – krytyczne podejście O = odpowiedzialność – wypełnianie zobowiązań społecznych i działanie na rzecz interesu publicznego R = rola zawodowa – niezależność i rozwój etosu</p>
<p>Przykłady: P6S_WK = poziom 6 PRK, charakterystyka typowa dla kwalifikacji na poziomach 6–8, wiedza – kontekst (uwarunkowania, skutki) P7S_UU = poziom 7 PRK, charakterystyka typowa dla kwalifikacji na poziomach 6–8, umiejętności – uczenie się (planowanie własnego rozwoju i rozwoju innych osób) P7S_KR = poziom 7 PRK, charakterystyka typowa dla kwalifikacji na poziomach 6–8, kompetencje społeczne – rola zawodowa (planowanie własnego rozwoju i rozwoju innych osób)</p>

Tabela 5. Kodowanie deskryptorów charakterystyk poziomów 1–8 drugiego stopnia typowych dla kwalifikacji o charakterze zawodowym

<p>P = poziom PRK (1...8) Z = charakterystyka typowa dla kwalifikacji o charakterze zawodowym</p>
<p>W = wiedza</p>
<p>T = teorie i zasady Z = zjawiska i procesy O = organizacja pracy N = narzędzia i materiały</p>
<p>U = umiejętności</p>
<p>I = informacje O = organizacja pracy N = narzędzia i materiały U = uczenie się i rozwój zawodowy</p>
<p>K = kompetencje społeczne</p>
<p>P = przestrzeganie reguł W = współpraca O = odpowiedzialność</p>
<p>Przykłady: P3Z_WT = poziom 3 PRK, charakterystyka typowa dla kwalifikacji o charakterze zawodowym, wiedza – teorie i zasady P6Z_UO = poziom 6 PRK, charakterystyka typowa dla kwalifikacji o charakterze zawodowym, umiejętności – organizacja pracy P4Z_KW = poziom 4 PRK, charakterystyka typowa dla kwalifikacji o charakterze zawodowym, kompetencje społeczne – współpraca</p>

4.2. Wybrane przepisy dotyczące przypisywania poziomu

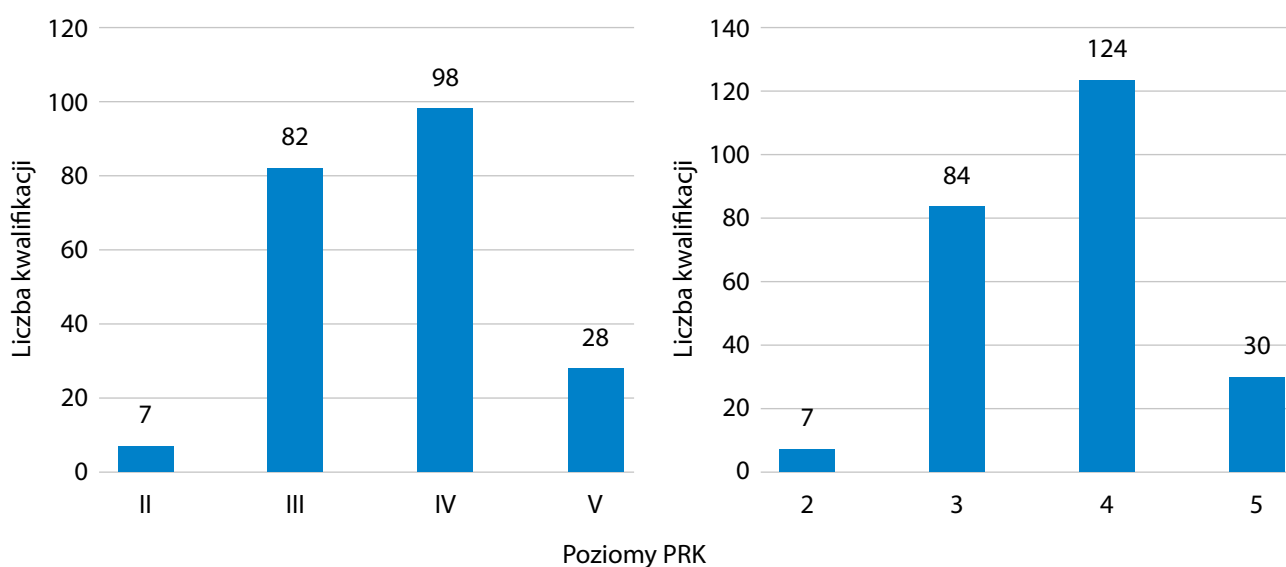
Art. 8 ustawy	<p>Do kwalifikacji pełnych przypisuje się następujące poziomy Polskiej Ramy Kwalifikacji:</p> <p>1) świadectwo ukończenia sześciolletniej szkoły podstawowej, świadectwo ukończenia szkoły muzycznej I stopnia i świadectwo ukończenia sześciolletniej ogólnokształcącej szkoły muzycznej I stopnia – potwierdza nadanie kwalifikacji na poziomie 1 Polskiej Ramy Kwalifikacji;</p> <p>2) świadectwo ukończenia ośmioletniej szkoły podstawowej i świadectwo ukończenia gimnazjum – potwierdza nadanie kwalifikacji na poziomie 2 Polskiej Ramy Kwalifikacji;</p> <p>3) dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe: a) po ukończeniu zasadniczej szkoły zawodowej albo po spełnieniu warunków, o których mowa w art. 10 ust. 3 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, b) po ukończeniu branżowej szkoły I stopnia albo po spełnieniu warunków, o których mowa w art. 10 ust. 3 pkt 2 lit. b ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty – oraz po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie – potwierdza nadanie kwalifikacji na poziomie 3 Polskiej Ramy Kwalifikacji, chyba że minister właściwy do spraw oświaty i wychowania w przepisach w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego określi dla danej kwalifikacji inny poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji;</p> <p>3a) dyplom zawodowy po ukończeniu branżowej szkoły I stopnia albo po spełnieniu warunków, o których mowa w art. 10 ust. 3 pkt 2 lit. b ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, oraz po zdaniu egzaminów zawodowych w danym zawodzie – potwierdza nadanie kwalifikacji na poziomie 3 Polskiej Ramy Kwalifikacji, chyba że minister właściwy do spraw oświaty i wychowania w przepisach wydanych na podstawie art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz.U. z 2019 r. poz. 1148 i 1078), albo wyrażając zgodę, o której mowa w art. 45 ust. 8a ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, albo w decyzji, o której mowa w art. 178 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, określi dla danej kwalifikacji inny poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji;</p> <p>4) świadectwo czeladnicze wydawane po ukończeniu zasadniczej szkoły zawodowej lub branżowej szkoły I stopnia po zdaniu egzaminu czeladniczego w zawodach ujętych w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego na podstawie wymagań określonych w podstawie programowej kształcenia w zawodach – potwierdza nadanie kwalifikacji na poziomie 3 Polskiej Ramy Kwalifikacji, chyba że minister właściwy do spraw oświaty i wychowania w przepisach w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego określi dla danej kwalifikacji inny poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji;</p> <p>4a) świadectwo czeladnicze wydawane po ukończeniu branżowej szkoły I stopnia po zdaniu egzaminu czeladniczego w zawodach, o których mowa w art. 3 ust. 3b ustawy z dnia 22 marca 1989 r. o rzemiośle – potwierdza nadanie kwalifikacji na poziomie 3 Polskiej Ramy Kwalifikacji, chyba że minister właściwy do spraw oświaty i wychowania w przepisach wydanych na podstawie art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, albo wyrażając zgodę, o której mowa w art. 45 ust. 8a ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, albo w decyzji, o której mowa w art. 178 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, określi dla danej kwalifikacji inny poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji;</p>
---------------	--

	<p>5) dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe:</p> <p>a) po ukończeniu technikum lub szkoły policealnej albo po spełnieniu warunków, o których mowa w art. 10 ust. 3 pkt 2 lit. d ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, albo b) po ukończeniu branżowej szkoły II stopnia, albo po spełnieniu warunków, o których mowa w art. 10 ust. 3 pkt 2 lit. c ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty – oraz po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie – potwierdza nadanie kwalifikacji na poziomie 4 Polskiej Ramy Kwalifikacji, chyba że minister właściwy do spraw oświaty i wychowania w przepisach w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego określi dla danej kwalifikacji inny poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji;</p> <p>5a) dyplom zawodowy: a) po ukończeniu technikum albo po spełnieniu warunków, o których mowa w art. 10 ust. 3 pkt 2 lit. d ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, albo b) po ukończeniu branżowej szkoły II stopnia albo po spełnieniu warunków, o których mowa w art. 10 ust. 3 pkt 2 lit. c ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty – oraz po zdaniu egzaminów zawodowych w danym zawodzie – potwierdza nadanie kwalifikacji na poziomie 4 Polskiej Ramy Kwalifikacji, chyba że minister właściwy do spraw oświaty i wychowania w przepisach wydanych na podstawie art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, albo wyrażając zgodę, o której mowa w art. 45 ust. 8a ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, albo w decyzji, o której mowa w art. 178 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, określi dla danej kwalifikacji inny poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji;</p> <p>6) dyplom ukończenia szkoły artystycznej potwierdzający uzyskanie tytułu zawodowego – potwierdza nadanie kwalifikacji na poziomie 5 Polskiej Ramy Kwalifikacji, chyba że minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego w przepisach wydanych na podstawie art. 46a ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe określi dla danej kwalifikacji inny poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji;</p> <p>7) świadectwo dojrzałości – potwierdza nadanie kwalifikacji na poziomie 4 Polskiej Ramy Kwalifikacji;</p> <p>7a) dyplom zawodowy po ukończeniu szkoły policealnej albo po spełnieniu warunków, o których mowa w art. 10 ust. 3 pkt 2 lit. d ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, oraz po zdaniu egzaminów zawodowych w danym zawodzie nauczonym wyłącznie w szkole policealnej – potwierdza nadanie kwalifikacji na poziomie 5 Polskiej Ramy Kwalifikacji, chyba że minister właściwy do spraw oświaty i wychowania w przepisach wydanych na podstawie art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, albo wyrażając zgodę, o której mowa w art. 45 ust. 8a ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, albo w decyzji, o której mowa w art. 178 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, określi dla danej kwalifikacji inny poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji;</p> <p>8) dyplom ukończenia kolegium nauczycielskiego, dyplom ukończenia nauczycielskiego kolegium języków obcych, dyplom ukończenia kolegium pracowników służb społecznych, świadectwo dyplomowanego specjalisty i świadectwo dyplomowanego specjalisty technologa – potwierdza nadanie kwalifikacji na poziomie 5 Polskiej Ramy Kwalifikacji;</p> <p>9) dyplom ukończenia studiów pierwszego stopnia – potwierdza nadanie kwalifikacji na poziomie 6 Polskiej Ramy Kwalifikacji;</p> <p>10) dyplom ukończenia studiów drugiego stopnia oraz dyplom ukończenia jednolitych studiów magisterskich – potwierdza nadanie kwalifikacji na poziomie 7 Polskiej Ramy Kwalifikacji;</p> <p>11) dyplom doktorski – potwierdza nadanie kwalifikacji na poziomie 8 Polskiej Ramy Kwalifikacji.</p>
--	--

4.3. Wybrane informacje o poziomach PRK przypisanych do kwalifikacji pełnych i częściowych włączonych do ZSK

Zestawienia opracowano na podstawie danych dostępnych w Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji w dniu 15 stycznia 2020 r. dla 10 251 kwalifikacji, w tym 9583 kwalifikacji pełnych i 668 kwalifikacji częściowych.

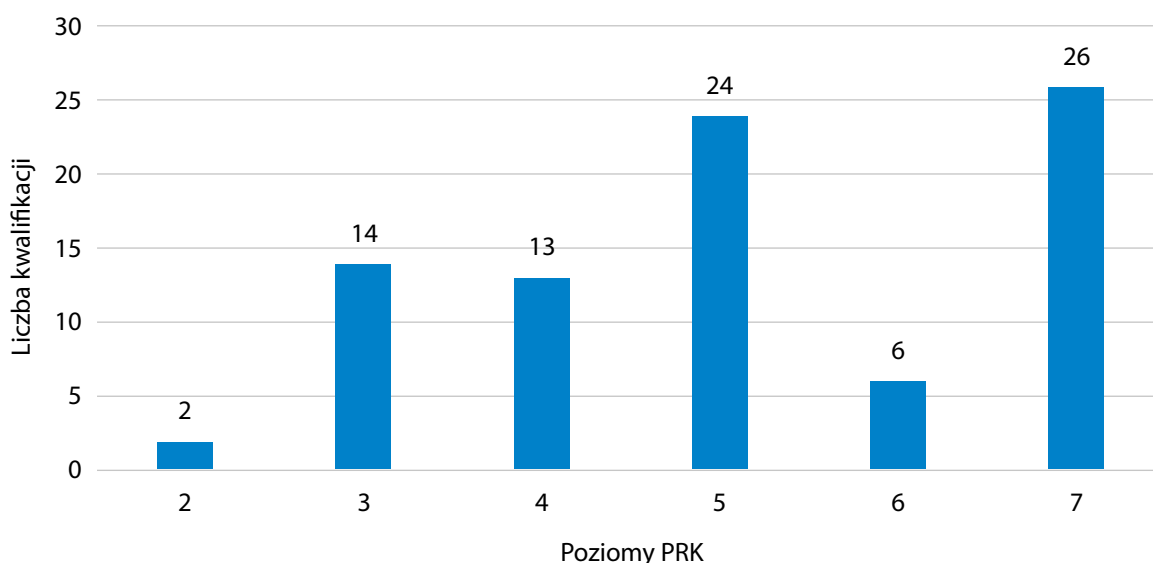
**Wykres 1. Kwalifikacje pełne nadawane po ukończeniu Wykres 2. Kwalifikacje częściowe w zawodach szkol-
szkół branżowych oraz po zdaniu wymaganych egzami- nych według poziomu PRK**
nów według poziomu PRK***

* Poziom PRK kwalifikacji pełnych nadawanych w zawodach szkolnictwa branżowego określa rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 2019 r. w sprawie ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego.

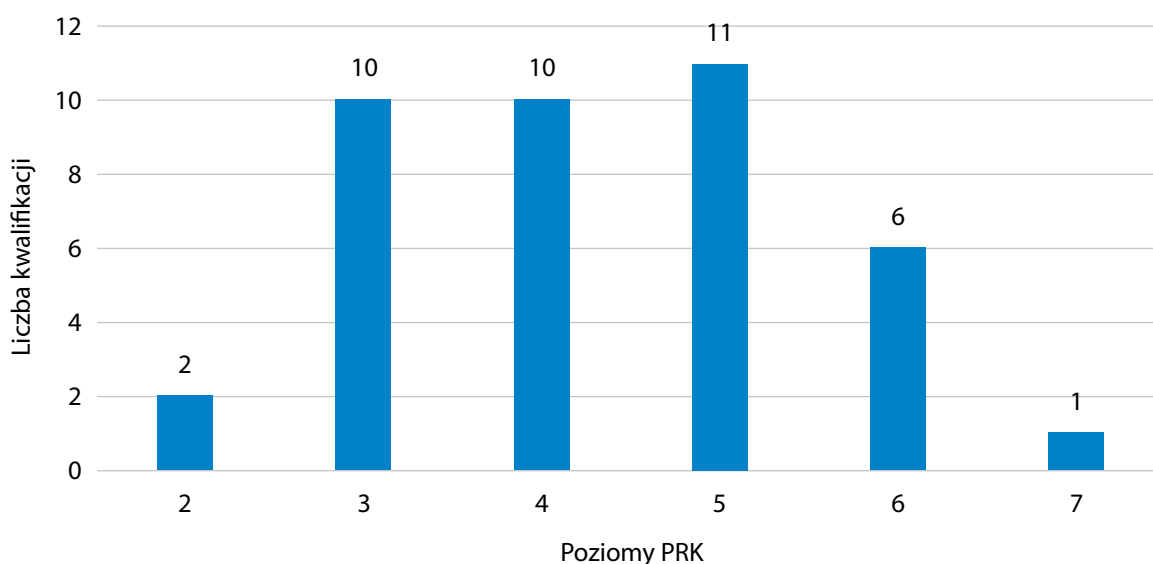
** Wykres przedstawia, jakie poziomy PRK zostały przypisane przez Ministra Edukacji Narodowej do kwalifikacji wyodrębnionych w zawodach, w rozporządzeniu z dnia 15 lutego 2019 r. w sprawie ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego.

Wykres 3. Kwalifikacje cząstkowe nadawane poza systemami oświaty oraz szkolnictwa wyższego i nauki według poziomu PRK*

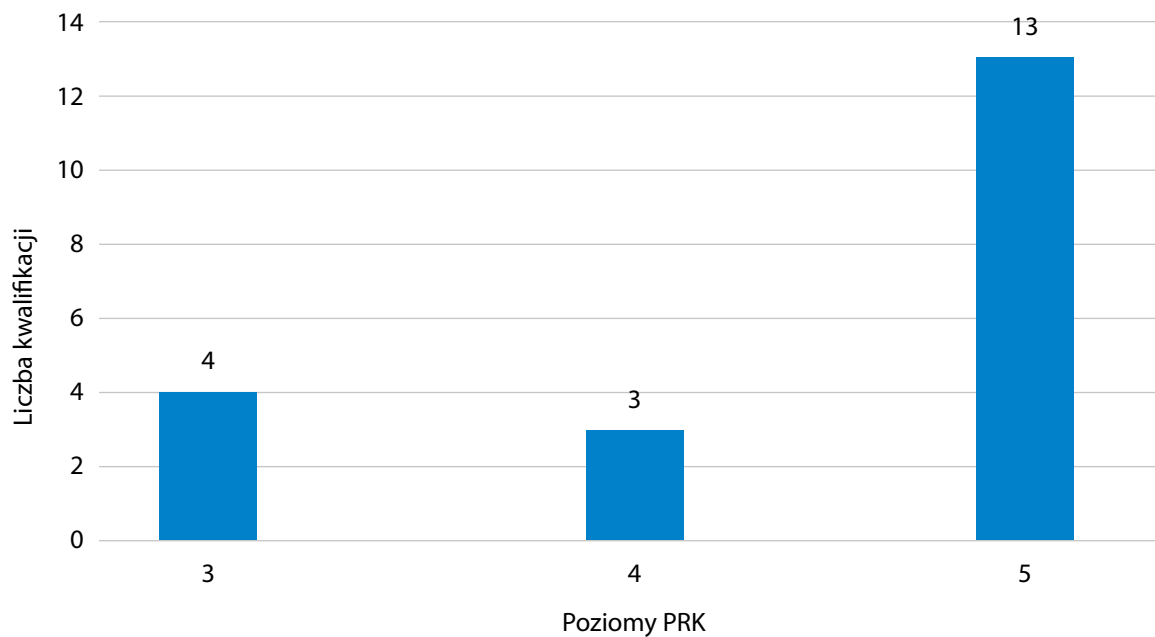
* Dane z lutego 2020 r. Wykres przedstawia, jakie poziomy PRK zostały przypisane decyzją poszczególnych ministrów do 85 włączonych do ZSK kwalifikacji cząstkowych nadawanych poza systemami oświaty oraz szkolnictwa wyższego i nauki, w tym: kwalifikacji uregulowanych, kwalifikacji rynkowych oraz kwalifikacji potwierdzanych dyplomami mistrza i świadectwami czeladniczymi wydawanymi po przeprowadzeniu egzaminów w zawodach, o których mowa w art. 3 ust. 3a ustawy z dnia 22 marca 1989 r. o rzemiośle. W grupie kwalifikacji cząstkowych z 7 poziomem PRK znajduje się 25 kwalifikacji uregulowanych nadawanych przez okręgowe komisje egzaminacyjne i potwierdzających przygotowanie do sprawdzania i oceniania odpowiedzi do zadań egzaminacyjnych egzaminu maturalnego z zakresu poszczególnych przedmiotów.

Wykres 4. Kwalifikacje rynkowe według poziomu PRK*

* Dane z lutego 2020 r. Wykres pokazuje, jakie poziomy PRK zostały przypisane decyzją poszczególnych ministrów do 40 włączonych do ZSK kwalifikacji rynkowych (zestawienie nie obejmuje danych o kwalifikacjach cząstkowych potwierdzonych dyplomami mistrza i świadectwami czeladniczymi).

Wykres 5. Kwalifikacje cząstkowe potwierdzone dyplomami mistrza i świadectwami czeladniczymi według poziomu PRK*

* Dane z lutego 2020 r. Wykres pokazuje, jakie poziomy PRK zostały przypisane decyzją poszczególnych ministrów do 20 włączonych do ZSK kwalifikacji cząstkowych, które są potwierdzone dyplomami mistrza i świadectwami czeladniczymi wydawanymi po przeprowadzeniu egzaminów w zawodach, o których mowa w art. 3 ust. 3a ustawy z dnia 22 marca 1989 r. o rzemiośle. Wszystkie dotychczas włączone do ZSK kwalifikacje potwierdzone dyplomami mistrza mają przypisany 5 poziom PRK.

4.4. Schemat rekomendacji

.....
(oznaczenie ministra właściwego)

Rekomendacja dotycząca przypisania poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji do kwalifikacji

Nazwa kwalifikacji	
Członkowie zespołu ekspertów <i>(imię, nazwisko)</i>	1. ... 2. ... 3. ... 4. ... 5. ...
Rekomendowany poziom kwalifikacji <i>(uzgodniony w wyniku dyskusji zespołu)</i>	Poziom ... PRK
Odniesienie do poziomu Sektorowej Ramy Kwalifikacji <i>(o ile ustanowiono Sektorową Ramę Kwalifikacji w danym sektorze lub w danej branży)</i>	
Uzasadnienie <i>(uzasadnienie powinno opierać się na wynikach przeprowadzonej analizy efektów uczenia się i wskazywać na ich zgodność z charakterystykami poziomów PRK pierwszego i drugiego stopnia)</i>	
Uwagi <i>(w tym rozbieżności dotyczące propozycji przypisania poziomu PRK do danej kwalifikacji, o ile wystąpiły)</i>	
Podpisy członków zespołu:	
1. .... (imię, nazwisko, miejscowość, data)	
2. .... (imię, nazwisko, miejscowość, data)	
3. .... (imię, nazwisko, miejscowość, data)	
4. .... (imię, nazwisko, miejscowość, data)	
5. .... (imię, nazwisko, miejscowość, data)	

Załącznik:

Przyjęta przez zespół ekspertów tabela zgodności.

4.5. Schemat tabeli zgodności

Tabela zgodności

Nazwa kwalifikacji		
Członkowie zespołu ekspertów <i>(imię, nazwisko)</i>	1. ... 2. ... 3. ... 4. ... 5. ...	
Rekomendowany poziom kwalifikacji <i>(uzgodniony w wyniku dyskusji zespołu)</i>	Poziom ... PRK	
Syntetyczna charakterystyka efektów uczenia się		
Poziom PRK najlepiej odpowiadający zestawom efektów uczenia się	Zestaw 1 – poziom ... PRK Zestaw 2 – poziom ... PRK	
Zestaw 1. ...		
Lp.	Poszczególne efekty uczenia się	Kryteria weryfikacji
1.		a.
		b.
		c.
		d.
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:		
2.		a.
		b.
		c.
		d.
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:		

Zestaw 2.		
...		
Lp.	Poszczególne efekty uczenia się	Kryteria weryfikacji
1.		a.
		b.
		c.
		d.
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:		
2.		a.
		b.
		c.
		d.
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:		

4.6. Przykładowe rekomendacje z tabelami zgodności

Przykłady zostały zaczerpnięte z dokumentacji opracowanej przez zespoły ekspertów rekomendujące przypisanie poziomu PRK do kwalifikacji:

1. Stolarz meblowy – świadectwo czeladnicze (kwalifikacja włączona do ZSK przez Ministra Przedsiębiorczości i Technologii).
2. Serwis napojów mieszanych (kwalifikacja włączona do ZSK przez Ministra Sportu i Turystyki).
3. Praca z dzieckiem metodami Marii Montessori (kwalifikacja włączona do ZSK przez Ministra Edukacji Narodowej).

Przykład 1

Rekomendacja dotycząca przypisania poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji do kwalifikacji

Nazwa kwalifikacji	Stolarz meblowy – świadectwo czeladnicze
Członkowie zespołu ekspertów <i>(imię, nazwisko)</i>	1. ... 2. ... 3. ...
Rekomendowany poziom kwalifikacji <i>(uzgodniony w wyniku dyskusji zespołu)</i>	Poziom 3 PRK
Odniesienie do poziomu Sektorowej Ramy Kwalifikacji <i>(o ile ustanowiono Sektorową Ramę Kwalifikacji w danym sektorze lub branży)</i>	Nie dotyczy
Uzasadnienie <i>(uzasadnienie powinno opierać się na wynikach przeprowadzonej analizy efektów uczenia się i wskazywać na ich zgodność z charakterystykami poziomów PRK pierwszego i drugiego stopnia)</i>	
<p>W wyniku szczegółowej analizy efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji (tj. syntetycznej charakterystyki efektów uczenia się oraz poszczególnych efektów uczenia się w zestawach) zespół ekspertów rekomenduje przypisanie 3 poziomu PRK do kwalifikacji.</p> <p>Opis efektów uczenia się, w tym zdecydowana większość kluczowych umiejętności, takich jak:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rozróżnia gatunki drewna i określa jakość surowca; ▪ rozróżnia rodzaje wyrobów drzewnych; ▪ dopasowuje techniki, materiały i narzędzia do wykonania, naprawy i konserwacji wyrobów stolarskich; ▪ gromadzi materiały drzewne, uwzględniając jakość surowca, oraz materiały montażowe i okuciowe; ▪ omawia zasady obsługi narzędzi, maszyn i urządzeń stosowanych do wykonywania wyrobów stolarstwa meblowego; ▪ omawia sposób przygotowania i sprawdzenia powierzchni pod montaż wyrobów stolarskich; ▪ posługuje się narzędziami i urządzeniami, takimi jak np.: rysiki, punktaki, pilarki, strugarki; ▪ wykonuje trasowanie materiału potrzebnego do wykonania wyrobu stolarstwa meblowego zgodnie z ekonomią wykorzystania surowca; 	

- posługuje się narzędziami i urządzeniami, takimi jak: rysiki, punktaki, pilarki, strugarki;
- wykonuje ręczną i maszynową obróbkę drewna i tworzyw drzewnych, w tym wykonuje przerywanie materiału;
- wykonuje wybrane elementy konstrukcyjne oraz ich połączenia;
- stosuje systemy montażu i okuwania wyrobów stolarstwa meblowego;
- stosuje techniki montowania gotowych elementów i zestawów wyrobów stolarstwa meblowego (ustawia, wiesza, poziomuje);
- wymienia przykłady najczęściej popełnianych błędów w trakcie realizacji usługi stolarskiej,
- określa sposoby poprawy wykonanego wyrobu stolarstwa meblowego;
- omawia sposoby zabezpieczania i transportu elementów, podzespołów, gotowych wyrobów stolarstwa meblowego;
- pakuje i oznakowuje elementy, podzespoły lub gotowe wyroby stolarstwa meblowego;
- rozpoznaje wady oraz uszkodzenia materiałów i wyrobów stolarstwa meblowego, takie jak: pęknięcia, wyszczerbienia, ubytki w spoiwie, wyszarpania na sęczkach, wypaczenia, siniznę drewna;
- podaje przykłady najczęściej popełnianych błędów w trakcie realizacji usługi konserwacji wyrobów stolarstwa meblowego;
- omawia sposoby poprawy odnowionego wyrobu stolarstwa meblowego w odniesieniu do projektu oraz wymagań klienta,

odpowiada wymaganiom określonym dla **3 poziomu PRK**:

- **w zakresie wiedzy – potwierdzają znajomość** typowych metod i technologii stosowanych przy wykonywaniu zadań zawodowych (P3Z_WO(1))***, zasad działania i posługiwania się narzędziami, maszynami i urządzeniami używanymi do wykonywania niebyt złożonych zadań zawodowych, podstawowych cech używanych materiałów oraz wykonywanych produktów (P3Z_WN(1,2));
- **w zakresie umiejętności – potwierdzają umiejętność** przygotowywania i korygowania stosownie do okoliczności planu wykonywania niezbyt złożonych zadań zawodowych, wykonywania działań składających się na niezbyt złożone zadania zawodowe (P3Z_UO(1,2)), organizowania stanowisk pracy [...] z uwzględnieniem wymogów bezpieczeństwa (P3Z_UN);
- **w zakresie kompetencji społecznych – potwierdzają gotowość do** postępowania zgodnie z przepisami, które dotyczą wykonywania zadań zawodowych (P3Z_KP(1)), rzetelnego wykonywania powierzonych zadań zawodowych, uwzględnienia bezpośrednich oraz odroczonej w czasie skutków sposobu wykonywania zadań zawodowych, kontrolowania jakości wykonywania zadań zawodowych zespołu, w ramach którego pracuje (P3Z_KO(1,2,3)).

Zdaniem zespołu ekspertów niektóre kluczowe umiejętności, które potwierdza świadectwo czeladnicze w zawodzie stolarz meblowy, takie jak:

- wykonuje trasowanie materiału potrzebnego do wykonania wyrobu stolarstwa meblowego zgodnie z ekonomią wykorzystania surowca;
- rozpoznaje wady oraz uszkodzenia materiałów i wyrobów stolarstwa meblowego, takie jak: pęknięcia, wyszczerbienia, ubytki w spoiwie, wyszarpania na sęczkach, wypaczenia, siniznę drewna;
- wymienia lub regeneruje uszkodzone powierzchnie drewna i okleiny;
- odnawia powłoki malarsko-lakiernicze i przezroczyste,

odpowiadają wymaganiom określonym dla **4 poziomu PRK**:

- **w zakresie wiedzy – potwierdzają znajomość** cech używanych materiałów oraz wykonywanych produktów (P4Z_WN(2));

- **w zakresie umiejętności – potwierdzają umiejętność** przygotowania i korygowania stosownie do okoliczności planu wykonywania umiarkowanie złożonych zadań zawodowych własnych [...] w typowych warunkach, wykonywania umiarkowanie złożonych zadań zawodowych często w zmiennych, przewidywalnych warunkach [...] (P4Z_UO(1,2)).

Zespół ekspertów szczegółowej analizie poddał również efekty uczenia się, które potwierdzają umiejętności czeladnika w zawodzie w zakresie funkcjonowania w przedsiębiorstwie. Umiejętności, takie jak:

- wskazuje pojęcia związane z BHP, ochroną przeciwpożarową, ochroną środowiska i ergonomią stosowane podczas wykonywanych zadań zawodowych;
- organizuje własne stanowisko pracy zgodnie z obowiązującymi wymaganiami ergonomii, przepisami BHP, ochrony przeciwpożarowej i ochrony środowiska;
- wskazuje przepisy prawa pracy, przepisy prawa dotyczące ochrony danych osobowych oraz przepisy prawa podatkowego i prawa autorskiego w zakresie wykonywanych zadań zawodowych;
- wskazuje zasady przygotowywania dokumentacji niezbędnej do uruchomienia i prowadzenia działalności gospodarczej;
- podaje przykłady metod optymalizacji kosztów i przychodów prowadzonej działalności gospodarczej,

odpowiadają wymaganiom określonym dla **3 poziomu PRK**:

- **w zakresie wiedzy – potwierdzają znajomość** zasad, procedur i norm bhp odnoszących się do wykonywanych zadań zawodowych (P3Z_WO(3)), elementarnych zasad prowadzenia indywidualnej działalności gospodarczej i przedsiębiorczości (P3Z_WT(2));
- **w zakresie umiejętności – potwierdzają umiejętność** wyszukiwania, porównywania, oceniania i analizowania informacji potrzebnych do wykonywania zadań zawodowych (P3Z_UI(2)), organizowania stanowisk pracy związanych z wykonywaniem niezbyt złożonych zadań zawodowych, z uwzględnieniem wymogów bezpieczeństwa (P3Z_UN);
- **w zakresie kompetencji społecznych – potwierdzają gotowość do** postępowania zgodnie z przepisami, które dotyczą wykonywania zadań zawodowych (P3Z_KP(1)).

Po dyskusji na temat wyników porównania efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji z charakterystykami poziomów PRK zespół ekspertów uznał, że najbardziej odpowiedni dla kwalifikacji jest 3 poziom PRK.

Efekty uczenia się wymagane dla analizowanej kwalifikacji zostały odniesione do charakterystyk poziomów 1–8 drugiego stopnia typowych dla kwalifikacji o charakterze zawodowym.

Nie wystąpiły rozbieżności dotyczące propozycji przypisania poziomu PRK do kwalifikacji.

Uwagi

(w tym rozbieżności dotyczące propozycji przypisania poziomu PRK do danej kwalifikacji, o ile wystąpiły)

Brak

Podpisy członków zespołu:

1. ....

(imię, nazwisko, miejscowość, data)

2. ....

(imię, nazwisko, miejscowość, data)

3. ....

(imię, nazwisko, miejscowość, data)

*** W trakcie odnoszenia kolejnych zapisów dotyczących efektów uczenia się do charakterystyk poziomów PRK eksperci często pomocniczo numerują też deskryptory występujące w danej kategorii opisowej – zapis P3Z_WO(1) oznacza, że eksperci odnoszą się do pierwszej „wiązki” zapisów dotyczących wiedzy o organizacji pracy.

Załącznik:
tabela zgodności

Nazwa kwalifikacji	Stolarz meblowy – świadectwo czeladnicze
Członkowie zespołu ekspertów <i>(imię, nazwisko)</i>	1. ... 2. ... 3. ...
Rekomendowany poziom kwalifikacji <i>(uzgodniony w wyniku dyskusji zespołu)</i>	Poziom 3 PRK
Syntetyczna charakterystyka efektów uczenia się	Osoba posiadająca kwalifikację „Stolarz meblowy – świadectwo czeladnicze” jest gotowa do samodzielnego wykonywania i montażu prostych wyrobów stolarstwa meblowego (wykonanych z drewna lub z tworzyw drzewnych, także z gotowych elementów – wyciętych i oklejonych, o niskiej liczbie profili, pozbawionych specjalistycznych zdobień, takich jak: intarsje, inkrustacje, złocenia, np. taboret, półka, szafka nocna, skrzynia, stół itp.), oraz elementów wyposażenia wnętrza (takich jak: skrzynie zegarowe, wieszaki, osłony meblowe). Czeladnik w zawodzie stolarz meblowy odnawia i konserwuje proste wyroby stolarstwa meblowego. Organizuje stanowisko swojej pracy, w tym dobiera oraz przygotowuje narzędzia i materiały niezbędne do wykonywania zadań. Samodzielnie użytkuje i konserwuje maszyny, aparaty, urządzenia i narzędzia stosowane w stolarstwie meblowym oraz samodzielnie posługuje się dokumentacją technologiczną, instrukcjami obsługi maszyn i urządzeń stolarskich. Sporządza szkice elementów i wyrobów stolarskich. Dobiera materiały drzewne i materiały pomocnicze stosowane w stolarstwie meblowym. Prowadzi obróbkę materiałów i tworzyw drzewnych, stosując narzędzia ręczne i zmechanizowane za pomocą różnych technik. Wykonuje montaż oraz kosmetykę wyrobów. Odnawia i konserwuje proste wyroby stolarstwa meblowego. Czeladnik w zawodzie stolarz meblowy jest przygotowany do samodzielnego wykonywania zadań zawodowych oraz umiarkowanie złożonych czynności związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, w tym inicjowanie prostych działań marketingowych i stosowania kluczowych przepisów prawa gospodarczego oraz prawa pracy. Potrafi współpracować w zespole, samodzielnie organizować własne stanowisko pracy, a także wspierać innych w tym zakresie. Osoba posiadająca świadectwo czeladnicze w zawodzie stolarz meblowy w trakcie wykonywania zadań dba o jak najwyższą jakość produktu lub świadczonych usług. Przestrzega zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, ochrony przeciwpożarowej i ochrony środowiska oraz stosuje przepisy prawa w tym zakresie.
Poziom PRK najlepiej odpowiadający zestawom efektów uczenia się	Zestaw 1 – poziom 3 PRK Zestaw 2 – poziom 3 PRK Zestaw 3 – poziom 4 PRK Zestaw 4 – poziom 3 PRK

Zestaw 1.		
Planowanie wykonania prostych wyrobów stolarstwa meblowego oraz realizacji usług		
Lp.	Poszczególne efekty uczenia się	Kryteria weryfikacji
1.	Identyfikuje materiały i urządzenia potrzebne do wykonania wyrobów stolarstwa meblowego	a) rozdziela gatunki drewna i określa jakość surowca;
		b) wymienia cechy gatunków drewna i wyrobów drzewnych;
		c) rozdziela rodzaje wyrobów drzewnych;
		d) charakteryzuje narzędzia ręczne (np. strugi, młotki, dłuta), maszyny (np. pilarki, szlifierki, wiertarki), przyrządy pomiarowe i kontrolne (np. miernik do wilgotności drewna) oraz materiały (np. kleje, kołki, papiery ściernie, pędzle, materiały lakiernicze) niezbędne do wykonania obróbki, naprawy i konserwacji wyrobów stolarstwa meblowego.
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:		
P3Z_WN(1,2)		
2.	Określa sposób wykonania wyrobów i usługi stolarstwa meblowego	a) wykonuje pomiary, sporządza szkice i rysunki wykonawcze konstrukcji i wyrobów stolarstwa meblowego;
		b) posługuje się przyrządami pomiarowymi i kontrolnymi;
		c) posługuje się podstawową dokumentacją techniczną (np. dotyczącą miejsca wykonania usługi z zakresu stolarstwa meblowego);
		d) dopasowuje techniki, materiały i narzędzia do wykonania, naprawy i konserwacji wyrobów stolarstwa meblowego;
		e) ustala przyczyny uszkodzeń prostych wyrobów stolarstwa meblowego oraz określa sposób ich naprawy i konserwacji;
		f) kalkuluje koszty wykonania robót stolarstwa meblowego.
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:		
P3Z_UO(1)		
3.	Organizuje własne stanowisko pracy	a) gromadzi materiały drzewne, uwzględniając jakość surowca, oraz materiały montażowe i okuciowe;
		b) omawia sposób przygotowania i sprawdzenia powierzchni pod montaż wyrobów stolarskich;
		c) omawia zasady obsługi narzędzi, maszyn i urządzeń stosowanych do wykonywania wyrobów stolarstwa meblowego;
		d) utrzymuje porządek na stanowisku pracy.

Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:		
P3Z_UN, P3Z_WO(1), P3Z_KP(1)		
Zestaw 2. Wykonywanie prostych wyrobów stolarstwa meblowego		
Lp.	Poszczególne efekty uczenia się	Kryteria weryfikacji
1.	Przygotowuje drewno i wyroby drzewne do dalszej obróbki	a) wykonuje trasowanie materiału potrzebnego do wykonania wyrobu stolarstwa meblowego zgodnie z ekonomią wykorzystania surowca; b) posługuje się narzędziami i urządzeniami, takimi jak: rysiki, punktaki, pilarki, strugarki.
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:		
P4Z_UO(1), P3Z_KO(3)		
2.	Obrabia drewno i wyroby drzewne	a) wykonuje ręczną i maszynową obróbkę drewna i tworzyw drzewnych, w tym wykonuje przerywanie materiału; b) wykonuje wybrane elementy konstrukcyjne oraz ich połączenia; c) wykańcza powierzchnie drewna, tworzyw drzewnych i gotowych wyrobów stolarstwa meblowego (np. szlifowanie, matowanie, uszlachetnianie).
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:		
P3Z_UO(1)		
3.	Montuje gotowe elementy i zestawy wyrobów stolarstwa meblowego	a) wykonuje klejenie drewna; b) stosuje systemy montażu i okuwania wyrobów stolarstwa meblowego; c) stosuje techniki montowania gotowych elementów i zestawów wyrobów stolarstwa meblowego (ustawia, wiesza, poziomuje).
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:		
P3Z_UO(2)		
4.	Dokonuje oceny wykonanego wyrobu stolarstwa meblowego	a) wymienia przykłady najczęściej popełnianych błędów w trakcie realizacji usługi stolarstwa meblowego; b) wskazuje elementy wykonanego wyrobu stolarstwa meblowego wymagające dokonania poprawek i ustala przyczyny powstania tych niedoskonałości; c) określa sposoby poprawy wykonanego wyrobu stolarstwa meblowego; d) wykonuje poprawki wyrobu stolarstwa meblowego.
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:		

P3Z_WO(1), P3Z_KO(2)		
5.	Omawia czynności związane z pakowaniem, magazynowaniem i transportem elementów, podzespołów i gotowych wyrobów stolarstwa meblowego	a) omawia sposoby zabezpieczania i transportu elementów, podzespołów, gotowych wyrobów stolarstwa meblowego;
		b) pakuje i oznakowuje elementy, podzespoły lub gotowe wyroby stolarstwa meblowego;
		c) omawia sposoby magazynowania elementów, podzespołów lub gotowych wyrobów stolarstwa meblowego;
		d) dobiera środki transportu przewidziane dla określonych typów wyrobów stolarstwa meblowego.
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:		
P3Z_UO(1), P3Z_KO(1,2)		
Zestaw 3.		
Naprawa i konserwacja prostych wyrobów stolarstwa meblowego		
Lp.	Poszczególne efekty uczenia się	Kryteria weryfikacji
1.	Przygotowuje wyroby stolarstwa meblowego do naprawy i konserwacji	a) oczyszcza powierzchnię mebla ze starych powłok malarsko-lakierniczych i przezroczystych;
		b) rozpoznaje wady oraz uszkodzenia materiałów i wyrobów stolarstwa meblowego, takie jak: pęknięcia, wyszczerbienia, ubytki w spoiwie, wyszarpania na sęczkach, wypaczenia, siniznę drewna.
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:		
P4Z_WN(2)		
2.	Naprawia i konserwuje wyroby stolarstwa meblowego	a) wymienia lub regeneruje uszkodzone powierzchnie drewna i okleiny;
		b) skleja pęknięcia płyt;
		c) likwiduje uszkodzenia połączeń stolarskich;
		d) rekonstruuje uszkodzone lub brakujące elementy wyrobu stolarstwa meblowego w podstawowym zakresie;
		e) zabezpiecza wyroby drewniane przed czynnikami zewnętrznymi, w tym grzybami i szkodnikami;
		f) odnawia powłoki malarsko-lakiernicze i przezroczyste;
		g) odświeża okucia i akcesoria stolarskie.
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:		

P4Z_UO(2)		
3.	Dokonyuje oceny odnowionego wyrobu stolarstwa meblowego	a) podaje przykłady najczęściej popełnianych błędów w trakcie konserwacji wyrobów stolarstwa meblowego;
		b) wskazuje elementy odnowionego wyrobu stolarstwa meblowego wymagające dokonania poprawek i ustala przyczyny ich powstania;
		c) omawia sposoby poprawy odnowionego wyrobu stolarstwa meblowego w odniesieniu do projektu oraz wymagań klienta;
		d) wykonuje poprawki odnowionego wyrobu stolarstwa meblowego.
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:		
P3Z_WO(1), P3Z_KO(2)		
Zestaw 4.		
Funkcjonowanie w przedsiębiorstwie		
Lp.	Poszczególne efekty uczenia się	Kryteria weryfikacji
1.	Stosuje zasady BHP oraz przepisy prawa dotyczące ochrony przeciwpożarowej i ochrony środowiska	a) wskazuje pojęcia związane z BHP, ochroną przeciwpożarową, ochroną środowiska i ergonomią, stosowane podczas wykonywanych zadań zawodowych;
		b) omawia zadania i uprawnienia instytucji oraz służb działających w zakresie ochrony pracy i ochrony środowiska w Polsce;
		c) wskazuje prawa i obowiązki pracownika oraz pracodawcy w zakresie BHP;
		d) przytacza przykłady zagrożeń dla zdrowia i życia człowieka oraz mienia i środowiska związane z niewłaściwym wykonywaniem zadań zawodowych oraz z występowaniem szkodliwych czynników w środowisku pracy;
		e) wskazuje skutki oddziaływania czynników szkodliwych na organizm człowieka;
		f) organizuje własne stanowisko pracy zgodnie z obowiązującymi wymaganiami ergonomii, przepisami BHP, ochrony przeciwpożarowej i ochrony środowiska;
		g) wymienia zasady stosowania środków ochrony indywidualnej i zbiorowej podczas wykonywania zadań zawodowych;
		h) wskazuje zasady udzielania pierwszej pomocy poszkodowanym w wypadkach przy pracy oraz w stanach zagrożenia zdrowia i życia.
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:		

P3Z_WO(3), P3Z_UN		
2.	Stosuje zasady prowadzenia działalności gospodarczej	a) wyjaśnia wybrane pojęcia z obszaru funkcjonowania gospodarki rynkowej;
		b) wskazuje przepisy prawa pracy, przepisy prawa dotyczące ochrony danych osobowych oraz przepisy prawa podatkowego i prawa autorskiego w zakresie wykonywanych zadań zawodowych;
		c) wskazuje przedsiębiorstwa i instytucje występujące w branży związanej z wykonywanymi zadaniami zawodowymi oraz omawia powiązania między nimi;
		d) wskazuje przykładowe metody analizy skuteczności działań prowadzonych przez przedsiębiorstwa funkcjonujące w branży;
		e) uzasadnia znaczenie inicjowania wspólnych przedsięwzięć z różnymi przedsiębiorstwami z branży;
		f) wskazuje zasady przygotowywania dokumentacji niezbędnej do uruchomienia i prowadzenia działalności gospodarczej;
		g) wskazuje zasady prowadzenia korespondencji związanej z prowadzeniem działalności gospodarczej;
		h) wskazuje urządzenia biurowe oraz programy komputerowe wspomagające prowadzenie działalności gospodarczej;
		i) uzasadnia znaczenie podejmowania działań marketingowych prowadzonej działalności gospodarczej;
		j) podaje przykłady metod optymalizacji kosztów i przychodów prowadzonej działalności gospodarczej;
		k) charakteryzuje sposoby monitorowania stanu zasobów materialnych (materiałów i urządzeń) oraz zasobów personalnych niezbędnych do wykonania produktów i świadczenia usług.
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:		
P3Z_WT(2), P3Z_UI(2), P3Z_KP(1)		

Przykład 2

Rekomendacja dotycząca przypisania poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji do kwalifikacji

Nazwa kwalifikacji	Serwis napojów mieszanych i alkoholi
Członkowie zespołu ekspertów <i>(imię, nazwisko)</i>	1. ... 2. ... 3. ...
Rekomendowany poziom kwalifikacji	Poziom 4 PRK
Odniesienie do poziomu Sektorowej Ramy Kwalifikacji <i>(o ile ustanowiono Sektorową Ramę Kwalifikacji w danym sektorze lub w danej branży)</i>	Poziom 4 SRK w sektorze turystyka.
Uzasadnienie	
<i>(uzasadnienie powinno opierać się na wynikach przeprowadzonej analizy efektów uczenia się i wskazywać na ich zgodność z charakterystykami poziomów PRK pierwszego i drugiego stopnia)</i>	
<p>W wyniku szczegółowej analizy efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji (tj. syntetycznej charakterystyki efektów uczenia się oraz poszczególnych efektów uczenia się w zestawach) zespół ekspertów rekomenduje przypisanie 4 poziomu PRK do kwalifikacji.</p> <p>Opis poszczególnych efektów uczenia się w zestawach, w tym kluczowe kryteria weryfikacji dotyczące przygotowania i podawania alkoholi oraz napojów alkoholowych i bezalkoholowych, odpowiadają wymaganiom określonym dla 4 poziomu PRK. Jeden z zestawów efektów uczenia się, dotyczący przygotowania drobnych przekąsek, został odniesiony do 3 poziomu PRK. Efekty uczenia się wskazane w tym zestawie efektów uczenia się w opinii zespołu nie są jednak kluczowe dla analizowanej kwalifikacji.</p> <p>Kryteria weryfikacji, w szczególności:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje i rozróżnia typy mocnych alkoholi (wódki czyste, wódki gatunkowe aromatyzowane, wódki gatunkowe naturalne); ▪ charakteryzuje i rozróżnia typy win (gronowe, wermuty, wina południowe, musujące); ▪ charakteryzuje i rozróżnia inne rodzaje alkoholi fermentowanych (piwo, cydry, kumys, miód pitny); ▪ podaje receptury wskazanych mieszanych napojów alkoholowych według Międzynarodowego Stowarzyszenia Barmanów (IBA – Official Cocktails) (Mojito, Margarita, Daiquiri, Sex on the Beach, Piña Colada, Kamikaze Original, Cosmopolitan, Tequila Sunrise, Martini Cocktail, Long Island Ice Tea, Black Russian, Manhattan, B-52, Kir Royale, Krwawa Mary); ▪ przygotowuje do podania i podaje alkohole (jeden z listy: wódka czysta, whisky/whiskey, brandy, piwo); ▪ przygotowuje mieszany napój alkoholowy (jeden z listy: Mojito, Margarita, Daiquiri, Sex on the Beach, Piña Colada, Kamikaze Original, Cosmopolitan, Tequila Sunrise, Martini Cocktail, Long Island Ice Tea, Black Russian, Manhattan, B-52, Kir Royale, Krwawa Mary); ▪ przygotowuje autorski mieszany napój alkoholowy według podanych preferencji gościa (moc, typ alkoholu, słodycz, kwasowość, gorycz); ▪ podaje receptury wskazanych mieszanych napojów bezalkoholowych (Mojito Virgin, Piña Colada Virgin, Tequila Sunrise Virgin); ▪ przygotowuje napój bezalkoholowy według podanych preferencji gościa (np. <i>smoothie</i>); ▪ omawia zasady etyki w pracy barmana (np. dyskrecja, cierpliwość, uczciwość, uprzejmość); ▪ zadaje pytania służące identyfikacji potrzeb gościa; 	

- prezentuje przygotowany napój, omawiając użyte składniki, ich pochodzenie oraz sposób wykorzystania;
- omawia sposoby dbania o dobre relacje z gośćmi (np. zwroty grzecznościowe, sposoby rozładowania stresu, anegdota),

odpowiadają wymaganiom określonym dla **4 poziomu PRK**:

- **w zakresie wiedzy – potwierdzają znajomość:** podstawowych zasad etycznych obowiązujących przy wykonywaniu zadań zawodowych (P4Z_WT(3)); podstawowych uwarunkowań zjawisk i procesów związanych z wykonywaniem zadań zawodowych (P4Z_WZ); typowych i innych często stosowanych metod i technologii stosowanych przy wykonywaniu zadań zawodowych (P4Z_WO(1)); cech używanych materiałów oraz wykonywanych materiałów (P4Z_WN(2));
- **w zakresie umiejętności – potwierdzają umiejętność:** wykonywania umiarkowanie złożonych zadań zawodowych często w zmiennych, przewidywalnych warunkach oraz diagnozowania i rozwiązywania problemów występujących w trakcie wykonywania umiarkowanie złożonych zadań zawodowych własnych lub podległych pracowników (P4Z_UO(2,4));
- **w zakresie kompetencji społecznych – potwierdzają gotowość do:** przestrzegania wymagań wynikających z technologii oraz z zasad organizacji pracy i przestrzegania zasad lojalności wobec pracodawcy oraz współpracowników (P4Z_KP(1,2)); komunikowania się w środowisku zawodowym w sposób zapewniający dobrą współpracę w ramach zespołu oraz innymi osobami i zespołami (P4Z_KW(1)); postępowania zgodnie z podstawowymi zasadami etycznymi przy wykonywaniu zadań zawodowych (P4Z_KO(1)).

Efekty uczenia się wymagane dla analizowanej kwalifikacji zostały odniesione do charakterystyk poziomów 1–8 drugiego stopnia typowych dla kwalifikacji o charakterze zawodowym. W czasie analizy efektów uczenia się korzystano również z charakterystyk poziomów Sektorowej Ramy Kwalifikacji.

Nie wystąpiły rozbieżności dotyczące propozycji przypisania poziomu PRK do kwalifikacji.

Uwagi

(w tym rozbieżności dotyczące propozycji przypisania poziomu PRK do danej kwalifikacji, o ile wystąpiły)

Brak

Podpisy członków zespołu:

1. ....

(imię, nazwisko, miejscowość, data)

2. ....

(imię, nazwisko, miejscowość, data)

3. ....

(imię, nazwisko, miejscowość, data)

Załącznik:
tabela zgodności

Nazwa kwalifikacji	Serwis napojów mieszanych i alkoholi	
Członkowie zespołu ekspertów <i>(imię, nazwisko)</i>	1. ... 2. ... 3. ...	
Rekomendowany poziom PRK dla kwalifikacji	Poziom 4 PRK	
Syntetyczna charakterystyka efektów uczenia się	Osoba posiadająca kwalifikację jest gotowa do samodzielnego przygotowania alkoholi, a także mieszanych napojów alkoholowych oraz bezalkoholowych (<i>soft drinks</i>) według gotowych lub autorskich receptur. Posługuje się wiedzą dotyczącą alkoholi, napojów alkoholowych, dodatków używanych w przygotowaniu napojów mieszanych oraz sprzętu wykorzystywanego w barze. Stosuje odpowiednie techniki przygotowania napojów, które serwuje gościom we właściwie dobranym szkle. Ponadto przygotowuje i serwuje gościom drobne przekąski. Osoba posiadająca kwalifikację jest przygotowana do profesjonalnej obsługi gości, dbając o dobre relacje z nimi. Rozpoznaje oczekiwania gości i odpowiada na nie. Proponuje konstruktywne rozwiązania w sytuacjach nietypowych i utrudniających pracę. Stosuje się do zasad etyki obowiązującej w pracy barmana.	
Poziom PRK najlepiej odpowiadający zestawom efektów uczenia się	Zestaw 1 – poziom 4 PRK Zestaw 2 – poziom 3 PRK Zestaw 3 – poziom 4 PRK	
Zestaw 1.		
Przygotowanie i podawanie alkoholi, mieszanych napojów alkoholowych oraz bezalkoholowych (<i>soft drinks</i>)		
Lp.	Poszczególne efekty uczenia się	Kryteria weryfikacji
1.	Posługuje się wiedzą dotyczącą alkoholi, napojów alkoholowych i dodatków	a) charakteryzuje i rozróżnia typy mocnych alkoholi (wódki czyste, wódki gatunkowe aromatyzowane, wódki gatunkowe naturalne);
		b) charakteryzuje i rozróżnia typy win (gronowe, wermuty, wina południowe, musujące);
		c) charakteryzuje i rozróżnia inne rodzaje alkoholi fermentowanych (piwo, cydry, kumys, miód pitny);
		d) charakteryzuje typy dodatków używanych w przygotowaniu napojów mieszanych (owoce, syropy, napoje, przyprawy, sosy);
		e) omawia i charakteryzuje składniki napojów mieszanych (składniki główne, modyfikatory, bonifikatory, składniki dodatkowe, składniki przyprawowe, składniki szprycujące, dodatki dekoracyjne, dodatki komplementarne).
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:		
P3Z_WT(1), P4Z_WN(2)		

2.	Przygotowuje i podaje mieszane napoje alkoholowe i alkohole	a)	wymienia i charakteryzuje techniki przygotowywania mieszanych i niemieszanych napojów alkoholowych (np. shakerowania);
		b)	omawia i dobiera szkło do typu napoju;
		c)	omawia i dobiera sprzęt i narzędzia do przygotowania danego typu napoju;
		d)	podaje receptury wskazanych mieszanych napojów alkoholowych według Międzynarodowego Stowarzyszenia Barmanów (IBA – Official Cocktails) (Mojito, Margarita, Daiquiri, Sex on the Beach, Piña Colada, Kamikaze Original, Cosmopolitan, Tequila Sunrise, Martini Cocktail, Long Island Ice Tea, Black Russian, Manhattan, B-52, Kir Royale, Krwawa Mary);
		e)	przygotowuje do podania i podaje alkohole (jeden z listy: wódka czysta, whiskey/whiskey, brandy, piwo);
		f)	przygotowuje mieszany napój alkoholowy (jeden z listy: Mojito, Margarita, Daiquiri, Sex on the Beach, Piña Colada, Kamikaze Original, Cosmopolitan, Tequila Sunrise, Martini Cocktail, Long Island Ice Tea, Black Russian, Manhattan, B-52, Kir Royale, Krwawa Mary);
		g)	przygotowuje autorski mieszany napój alkoholowy według podanych preferencji gościa (moc, typ alkoholu, słodycz, kwasowość, gorycz).
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:			
P4Z_WO(1), P4Z_UO(2,4)			
3.	Przygotowuje i podaje mieszane napoje bezalkoholowe (<i>soft drinks</i>)	a)	omawia techniki przygotowania mieszanych napojów bezalkoholowych (np. blenderowanie);
		b)	omawia trendy w przygotowaniu mieszanych napojów bezalkoholowych (bezalkoholowe wersje klasycznych drinków, <i>smoothie, fit drinks</i>);
		c)	podaje receptury wskazanych mieszanych napojów bezalkoholowych (Mojito Virgin, Pina Colada Virgin, Tequila Sunrise Virgin);
		d)	przygotowuje napój bezalkoholowy według podanych preferencji gościa (np. smoothie).
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:			
P4Z_WO(1), P4Z_UO(2,4)			
Zestaw 2.			
Przygotowanie przekąsek			
Lp.	Poszczególne efekty uczenia się	Kryteria weryfikacji	
1.	Omawia rodzaje drobnych przekąsek	a)	wymienia i charakteryzuje rodzaje drobnych przekąsek stosowanych w barze;
		b)	podaje propozycje przekąsek, które można przygotować w barze.
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:			
P3Z_WN(2)			
2.	Przygotowuje drobne przekąski	a)	przygotowuje przykładową zimną przekąskę z dbałością o estetykę serwowania, np. tartinki, koreczki, roladki;
		b)	serwuje wybrane przekąski w barze.
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:			
P3Z_UO(2), P3Z_WN(1)			
Zestaw 3.			
Obsługiwanie gości			

1.	Charakteryzuje zasady obsługi gości	a) omawia zasadę gościnności w pracy barmana; b) omawia zasady etyki w pracy barmana (np. dyskrecja, cierpliwość, uczciwość, uprzejmość).
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:		
P4Z_WT(3), P4Z_KO(1), P4Z_KP(2)		
2.	Stosuje się do zasad obsługi gości	a) zadaje pytania służące identyfikacji potrzeb gościa; b) zadaje pytania służące zebraniu opinii na temat przygotowanego napoju mieszane- go; c) prezentuje przygotowany napój, omawiając użyte składniki, ich pochodzenie oraz sposób wykorzystania; d) omawia sposoby dbania o dobre relacje z gośćmi (np. zwroty grzecznościowe, sposoby rozładowania stresu, anegdoty); e) omawia przykładowe trudne i nietypowe sytuacje w pracy barmana i podaje propo- zycje rozwiązań; f) omawia prawne uwarunkowania serwowania alkoholu gościom.
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:		
P4Z_KW(1), P4Z_KP(1), P4Z_WZ		

Przykład 3

Rekomendacja dotycząca przypisania poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji do kwalifikacji

Nazwa kwalifikacji	Praca z dzieckiem metodą Marii Montessori
Członkowie zespołu ekspertów <i>(imię, nazwisko)</i>	1. ... 2. ... 3. ...
Rekomendowany poziom kwalifikacji	Poziom 5 PRK
Odniesienie do poziomu Sektorowej Ramy Kwalifikacji <i>(o ile ustanowiono Sektorową Ramę Kwalifikacji w danym sektorze lub danej branży)</i>	Nie dotyczy
Uzasadnienie <i>(uzasadnienie powinno opierać się na wynikach przeprowadzonej analizy efektów uczenia się i wskazywać na ich zgodność z charakterystykami poziomów PRK pierwszego i drugiego stopnia)</i>	
W wyniku szczegółowej analizy efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji (tj. syntetycznej charakterystyki efektów uczenia się oraz poszczególnych efektów uczenia się w zestawach) zespół ekspertów rekomenduje przypisanie 5 poziomu PRK do kwalifikacji.	
Opis poszczególnych efektów uczenia się w zestawach, w tym kluczowe kryteria weryfikacji, odzwierciedlają głębię rozumienia podstaw teoretycznych wykonywanych zadań, samodzielność pracy w często zmiennych i nie w pełni przewidywalnych warunkach, a także przygotowanie do świadomego i odpowiedzialnego stosowania założeń pedagogiki Marii Montessori w pracy z dziećmi.	
Kryteria weryfikacji, w szczególności:	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ definiuje terminy typowe dla pedagogiki Montessori (w tym lekcja trójstopniowa, polaryzacja uwagi, kontrola błędów, izolacja trudności, fazy wrażliwe); 	

- podaje przykłady zastosowania typowych elementów pedagogiki Montessori w pracy z dzieckiem;
- omawia rolę ciszy i jej wykorzystanie w czasie zajęć;
- podaje przykłady ćwiczeń wykorzystywanych w lekcji ciszy;
- wymienia i opisuje umiejętności prowadzącego zajęcia (w tym obserwowanie dziecka, indukowanie ciszy, tworzenie „przygotowanego otoczenia”, wspieranie samodzielności dziecka);
- charakteryzuje postawę gotowości prowadzącego do przyznania się do niewiedzy;
- wyjaśnia znaczenie przyjętych zasad w kontekście założeń metody Marii Montessori;
- podaje przykłady wprowadzania i realizowania zasad w czasie pracy własnej na podstawie przeprowadzonej obserwacji pracy jednego dziecka, pracy nauczyciela, dynamiki pracy grupy, pracy grupy dzieci z materiałem;
- wymienia i objaśnia aspekty przygotowanego otoczenia (aspekt: osobowy, przedmiotowy, strukturalno-dynamiczny);
- na podstawie przeprowadzonej obserwacji podaje przykłady organizacji przestrzeni uwzględniające aspekt osobowy i aspekt przedmiotowy w odniesieniu do koncepcji Montessori;
- prezentuje sposób pracy z wylosowanym materiałem rozwojowym spośród następującego zestawu: różowa wieża, brązowe schody, metalowe ramki, złoty materiał, znaczki, wielka tablica do mnożenia, liczydła, wielkie dzielenie, wąż dodatni i wąż ujemny, szorstkie litery;
- na podstawie przeprowadzonej obserwacji omawia kluczowe elementy pracy dziecka (w tym fazy koncentracji i dekoncentracji uwagi, wchodzenie w relację z innymi, praca z opiekunem, praca z pomocami);
- na podstawie przeprowadzonej obserwacji omawia kluczowe elementy pracy z dzieckiem (w tym wprowadzenie pomocy, indywidualna praca z dzieckiem, obserwacja, prowadzenie kręgu, egzekwowanie ciszy);
- na podstawie przeprowadzonej obserwacji omawia kluczowe elementy pracy grupy dzieci (w tym wchodzenie w relację, czas pracy indywidualnej, wspólnej, czas pracy z opiekunem, dynamika ciszy);
- na podstawie przeprowadzonej obserwacji omawia kluczowe elementy pracy z materiałami (w tym wybór i korzystanie z pomocy, samodzielność, czas pracy z pomocą, dynamika koncentracji w trakcie pracy z pomocą);
- uzasadnia rolę współpracy z rodzicami zgodnie z założeniami koncepcji Montessori;
- podaje przykłady współpracy z rodzicami,

odpowiadają wymaganiom określonym dla **5 poziomu PRK**,

- **w zakresie wiedzy – potwierdzają znajomość** podstaw teoretycznych metod i technologii stosowanych w działalności zawodowej (P5Z_WT(1)); w szerokim zakresie metod i technologii stosowanych w działalności zawodowej, w szerokim zakresie rozwiązań organizacyjnych w działalności zawodowej (P5Z_WO(1,2));
- **w zakresie umiejętności – potwierdzają umiejętność** wykonywania umiarkowanie złożonych zadań zawodowych w zmiennych i nie w pełni przewidywalnych warunkach (P5Z_UO(2)); analizowania i oceniania przebiegu oraz efektów działalności zawodowej, rozwiązywania nietypowych problemów i wprowadzania odpowiednich korekt (P5Z_UO(4));
- **w zakresie kompetencji społecznych – potwierdzają gotowość do** przestrzegania obowiązujących w działalności zawodowej zasad postępowania gwarantujących właściwą jakość działań zawodowych oraz bezpieczeństwo (P5Z_KP); utrzymywania właściwych relacji w lokalnym środowisku zawodowym (P5Z_KW).

Jeden efekt uczenia się – „Wykonuje materiał rozwojowy zgodnie z założeniami pedagogiki Marii Montessori” – odpowiada wymaganiom 6 poziomu PRK: w zakresie umiejętności potwierdza umiejętność adaptowania prostych metod i technologii oraz prostych procedur w działalności zawodowej (P6Z_UN).

Efekty uczenia się wymagane dla analizowanej kwalifikacji zostały odniesione do charakterystyk poziomów 1–8 drugiego stopnia typowych dla kwalifikacji o charakterze zawodowym.

Nie wystąpiły rozbieżności dotyczące propozycji przypisania poziomu PRK do kwalifikacji.

Uwagi

(w tym rozbieżności dotyczące propozycji przypisania poziomu PRK do danej kwalifikacji, o ile wystąpiły)

Brak

Podpisy członków zespołu:

1. ....

(imię, nazwisko, miejscowość, data)

2. ....

(imię, nazwisko, miejscowość, data)

3. ....

(imię, nazwisko, miejscowość, data)

**Załącznik:
tabela zgodności**

Nazwa kwalifikacji	Praca z dzieckiem metodą Marii Montessori	
Członkowie zespołu ekspertów <i>(imię, nazwisko)</i>	1. ... 2. ... 3. ...	
Rekomendowany poziom PRK dla kwalifikacji	Poziom 5 PRK	
Syntetyczna charakterystyka efektów uczenia się	Osoba posiadająca kwalifikację „Praca z dzieckiem metodą Marii Montessori” jest przygotowana do samodzielnego organizowania i prowadzenia pracy z dziećmi zgodnie z założeniami pedagogiki Marii Montessori. Potrafi: zaaranżować przestrzeń pracy własnej, wykorzystywać pomoce Montessori w pracy z dzieckiem, samodzielnie zaprojektować i wykonać pomoc Montessori, animować pracę z dzieckiem zgodnie z zasadami pracy własnej, obserwować i omawiać podejmowane przez dziecko działanie w trakcie pracy własnej.	
Poziom PRK najlepiej odpowiadający zestawom efektów uczenia się	Zestaw 1 – poziom 5 PRK Zestaw 2 – poziom 5 PRK	
Zestaw 1.		
Posługiwanie się założeniami pedagogiki Marii Montessori w pracy z dzieckiem		
Lp.	Poszczególne efekty uczenia się	Kryteria weryfikacji
1.	Omawia podstawy pedagogiki Marii Montessori	a) przytacza życiorys Marii Montessori; b) definiuje terminy typowe dla pedagogiki Montessori (w tym lekcja trójstopniowa, polaryzacja uwagi, kontrola błędu, izolacja trudności, fazy wrażliwe); c) podaje przykłady zastosowania typowych elementów pedagogiki Montessori w pracy z dzieckiem.
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:		
P5Z_WT(1)		
2.	Wskazuje na znaczenie ciszy w pracy z dzieckiem	a) omawia rolę ciszy i jej wykorzystanie w czasie zajęć; b) omawia potrzebę ciszy u dziecka i jej związek z uczeniem się; c) podaje przykłady ćwiczeń wykorzystywanych w lekcji ciszy.

Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:		
P5Z_WT(1), P5Z_WO(1)		
3.	Omawia rolę prowadzącego zajęcia w pracy z dziećmi zgodnie z założeniami pedagogiki Marii Montessori	a) wymienia i opisuje umiejętności prowadzącego zajęcia, w tym obserwowanie dziecka, indukowanie ciszy, tworzenie „przygotowanego otoczenia”, wspieranie samodzielności dziecka; b) omawia istotę zatrzymania się, dawania dzieciom czasu na ich indywidualny rozwój; c) omawia znaczenie indywidualnych pasji, talentów, zainteresowań w rozwoju dziecka; d) charakteryzuje postawę gotowości prowadzącego do przyznania się do niewiedzy.
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:		
P5Z_WT(1), P5Z_WO(1), P5Z_KP		
Zestaw 2.		
Organizowanie i prowadzenie pracy z dzieckiem według założeń pedagogiki Marii Montessori		
Lp.	Poszczególne efekty uczenia się	Kryteria weryfikacji
1.	Charakteryzuje zasady pracy własnej	a) wymienia zasady pracy własnej (w tym zasada swobodnego wyboru pomocy, czasu i miejsca pracy, zasada pracy w ciszy, zasada porządku, zasada możliwości współpracy, zasada transferu); b) wyjaśnia znaczenie przyjętych zasad w kontekście założeń metody Marii Montessori; c) podaje przykłady wprowadzania i realizowania zasad w czasie pracy własnej na podstawie przeprowadzonej obserwacji pracy jednego dziecka, pracy nauczyciela, dynamiki pracy grupy, pracy grupy dzieci z materiałem; d) podaje praktyczne rozwiązania wykorzystania i wprowadzania założeń pedagogiki Marii Montessori.
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:		
P5Z_WT(1), P5Z_UO(2), P5Z_UO(4)		
2.	Charakteryzuje zasady „przygotowanego otoczenia”	a) wymienia i objaśnia aspekty przygotowanego otoczenia (aspekt: osobowy, przedmiotowy, strukturalno-dynamiczny); b) na podstawie przeprowadzonej obserwacji podaje przykłady organizacji przestrzeni uwzględniające aspekt osobowy i aspekt przedmiotowy w odniesieniu do koncepcji Montessori; c) podaje przykład transferu przygotowanego otoczenia na świat zewnętrzny.
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:		
P5Z_WO(1,2), P5Z_WT(1), P5Z_UO(4)		
3.	Przygotowuje i wykorzystuje materiał rozwojowy	a) wykonuje materiał rozwojowy zgodnie z założeniami pedagogiki Marii Montessori; b) demonstruje pracę z wykonaną przez siebie pomocą; c) omawia pomoc w odniesieniu do następujących kryteriów: zgodność pomocy z założonym celem, adekwatność pomocy do fazy rozwoju dziecka, przeniesienie na otoczenie, izolacja trudności, kontrola błędów, wartości estetyczne; d) prezentuje sposób pracy z wylosowanym materiałem rozwojowym spośród następującego zestawu: różowa wieża, brązowe schody, metalowe ramki, złoty materiał, znaczki, wielka tablica do mnożenia, liczydła, wielkie dzielenie, wąż dodatni i wąż ujemny, szorstkie litery; e) omawia wylosowany materiał rozwojowy pod kątem charakterystyki adresatów, celów pracy z tą pomocą i powiązania jej z innymi pomocami, transferu na świat zewnętrzny.

Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:		
P6Z_UN, P5Z_UO(2)		
4.	Prowadzi obserwacje i wykorzystuje informacje z przeprowadzonych obserwacji do pracy według założeń metody Marii Montessori	a) na podstawie przeprowadzonej obserwacji omawia kluczowe elementy pracy dziecka (w tym fazy koncentracji i dekoncentracji uwagi, wchodzenie w relację z innymi, praca z opiekunem, praca z pomocami);
		b) na podstawie przeprowadzonej obserwacji omawia kluczowe elementy pracy z dzieckiem (w tym wprowadzenie pomocy, indywidualna praca z dzieckiem, obserwacja, prowadzenie kręgu, egzekwowanie ciszy);
		c) na podstawie przeprowadzonej obserwacji omawia kluczowe elementy pracy grupy dzieci (w tym wchodzenie w relację, czas pracy indywidualnej, wspólnej, czas pracy z opiekunem, dynamika ciszy);
		d) na podstawie przeprowadzonej obserwacji omawia kluczowe elementy pracy z materiałami (w tym wybór i korzystanie z pomocy, samodzielność, czas pracy z pomocą, dynamika koncentracji w trakcie pracy z pomocą).
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:		
P5Z_UO(2,4)		
5.	Omawia problematykę pracy z rodzicami w kontekście założeń pedagogiki Marii Montessori	a) uzasadnia rolę współpracy z rodzicami zgodnie z założeniami koncepcji Montessori;
		b) przedstawia korzyści wynikające z pracy według założeń koncepcji Marii Montessori – podaje przykłady dotyczące wspierania rozwoju i kształcenia dzieci;
		c) podaje przykłady współpracy z rodzicami.
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:		
P5Z_KW, P5Z_KP		

Przypisywanie poziomu PRK do kwalifikacji

W ustawie o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (ZSK) z 22 grudnia 2015 roku ustanowiono procedurę przypisywania poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji (PRK) do kwalifikacji. Dotyczy ona przede wszystkim kwalifikacji nadawanych poza systemami oświaty i szkolnictwa wyższego.

Publikacja powstała z myślą o osobach, które zostały powołane do zespołu ekspertów przygotowujących rekomendację dotyczącą poziomu PRK kwalifikacji, która ma być włączona do ZSK.

Informacje zawarte w publikacji mogą być również przydatne dla osób przygotowujących wnioski o włączenie kwalifikacji do ZSK, zwłaszcza w odniesieniu do pola dotyczącego proponowanego poziomu PRK zgłaszanej kwalifikacji.

Instytut Badań Edukacyjnych

Głównym zadaniem Instytutu jest prowadzenie badań, analiz i prac przydatnych w rozwoju polityki i praktyki edukacyjnej.

Instytut zatrudnia badaczy zajmujących się edukacją – pedagogów, socjologów, psychologów, ekonomistów, politologów i przedstawicieli innych dyscyplin naukowych – wybitnych specjalistów w swoich dziedzinach, o różnych doświadczeniach zawodowych, które obejmują, oprócz badań naukowych, także pracę dydaktyczną, doświadczenie w administracji publicznej czy działalność w organizacjach pozarządowych.

Instytut uczestniczy w realizacji międzynarodowych projektów badawczych oraz projektów systemowych współfinansowanych przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

ISBN 978-83-66612-53-2

Instytut Badań Edukacyjnych

ul. Górczewska 8, 01-180 Warszawa

tel. +48 22 241 71 00

e-mail: zsk@ibe.edu.pl

www.kwalifikacje.edu.pl

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.
Egzemplarz bezpłatny.